

Handlingsplaner for øget gennemførelse på erhvervsuddannelserne

Analyse af erhvervsskolernes handlingsplaner 2009

Handlingsplaner for øget gennemførelse på erhvervsuddannelserne

Analyse af erhvervsskolernes handlingsplaner 2009

2009

**Handlingsplaner for øget gennemførelse
på erhvervsuddannelserne**

© 2009 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Bemærk:

Danmarks Evalueringsinstitut sætter komma
efter Dansk Sprognævnns anbefalinger

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form

på: www.eva.dk

ISBN (www) 978-87-7958-543-0

Indhold

1	Resume	7
2	Indledning	11
2.1	Formål med undersøgelsen	11
2.2	Datagrundlag	12
2.3	Notatets opbygning	12
3	Rammer for undersøgelsen	13
3.1	Initiativet vedrørende handlingsplaner for øget gennemførelse	13
3.2	Muligheder og begrænsninger ved analyse af handlingsplanerne	14
4	Skolernes opgørelse af resultater, målopfyldelse og udfordringer	17
4.1	Skolernes resultater og målopfyldelse	17
4.2	Skolernes udfordringer	20
5	Skolernes indsatsområder	25
5.1	Overordnet om skolernes indsatsområder	25
5.2	Skolernes indsatsområder fordelt på tilgange, målgrupper og tidspunkt	26
5.2.1	Tilgange og metoder i skolernes indsatsområder	27
5.2.2	Målgrupper for skolernes indsatsområder	29
5.2.3	Indsatsområder og tidspunkter på uddannelsen	30
6	De enkelte typer af indsatsområder	31
6.1	Kompetenceudvikling og udvikling af særlige funktioner	31
6.1.1	Særlige funktioner og ressourcepersoner	31
6.1.2	Kompetenceudvikling af lærere	35
6.2	Undervisningstilbud og pædagogisk tilrettelæggelse	35
6.2.1	Differentierede undervisningstilbud	36
6.2.2	Praksisnær undervisning	37
6.3	Indsatser i relation til praktik	38
6.3.1	Bedre overgang fra grundforløb til hovedforløb	39
6.3.2	Mindre frafald under praktikken	39
6.4	Skolemiljø	40
6.4.1	Skolemiljø som indsatsområde	40
6.4.2	Socialt skolemiljø	41
6.4.3	Sundhed og idræt	43
6.4.4	Fysisk skolemiljø	44
6.4.5	Lektiecafe	44
6.5	Registrering og procedurer omkring frafald og fravær	45
6.5.1	Registrering og procedurer i forbindelse med frafald	45
6.5.2	Registrering og procedurer i forbindelse med fravær	46
6.6	Eksternt samarbejde	47
6.6.1	Samarbejde med eksterne parter inden skolestart	47
6.6.2	Opfølgning på forkert valg af uddannelse	48

1 Resume

I dette notat fremlægger Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) resultaterne af en undersøgelse af erhvervsskolernes handlingsplaner for øget gennemførelse 2009. Undersøgelsen er rekvireret af Undervisningsministeriet i forbindelse med den samlede evaluering af initiativer i den politiske aftale om udmøntning af globaliseringspuljen og opfølgning på velfærdsaftalen som blev indgået mellem regeringen, Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti og Det Radikale Venstre i 2006. Handlingsplaner for øget gennemførelse er et af flere initiativer i aftalen på området for erhvervsuddannelser. I oktober 2008 foretog EVA en analyse af erhvervsskolernes handlingsplaner for øget gennemførelse fra 2008.

Denne undersøgelse af skolernes handlingsplaner giver et billede af skolernes overvejelser i forbindelse med frafald og gennemførelse og kortlægger hvilke indsatsområder skolerne har valgt at prioritere. Desuden omfatter undersøgelsen en mere detaljeret analyse af aktiviteterne i skolernes forskellige typer af indsatsområder, og de erfaringer skolerne har beskrevet i forbindelse med deres arbejde det seneste år. Det er forskelligt hvad de enkelte skoler finder vigtigt at fremhæve i handlingsplanerne. I den forbindelse kan skoler fx have initiativer på et område uden at udpege det som et indsatsområde, dvs. et område hvor skolen har brug for en ekstra indsats. Undersøgelsen belyser dermed de områder hvor skolerne prioriterer en ekstra indsats i handlingsplanerne, snarere end den praksis skolerne samlet set har på området.

Samlet viser undersøgelsen at der er sket en positiv udvikling i skolernes arbejde med indsatsen for at mindske frafaldet. Analysen viser samtidig at skolerne generelt har vanskeligt ved at dokumentere de enkelte indsatsområders effekt på frafaldstallene. Handlingsplanerne indeholder dog gode eksempler på kritiske refleksioner over udfordringer og indsatser i forbindelse med frafald, og der er eksempler på skoler der fremhæver at tiltagene samlet set har skærpet fokus på og øget bevidstheden om frafald på skolen.

Skolernes målopfyldelse og udfordringer

Skolerne opstillede i deres handlingsplaner fra 2008 en målsætning for deres frafaldsudvikling som de i handlingsplanerne fra 2009 følger op på. Af skolernes opgørelser af frafaldstal fremgår det at en fjerdedel af skolerne har nået deres målsætning fra handlingsplanen fra 2008. Af de skoler der ikke har nået deres målsætning, har en tredjedel imidlertid haft et fald i frafaldet i løbet af det seneste år, men altså ikke nok til at nå skolens målsætning. En vurdering af skolernes målopfyldelse må nødvendigvis ses i sammenhæng med hvor ambitiøse og realistiske mål skolerne i udgangspunktet har sat for deres indsats.

Skolerne fremlægger forskellige refleksioner over hvordan det er gået med deres målopfyldelse og frafaldsudvikling. Flere skoler påpeger at den indsats de har iværksat på baggrund af deres indsatsområder i 2008, endnu ikke har haft en virkning der kan aflæses i frafaldstallene, da det tager tid at gennemføre de forskellige indsatser. Andre skoler lægger vægt på at udefrakommende faktorer som skolen ikke har kontrol over, herunder ændringer i elevgrundlag og situationen på arbejdsmarkedet, påvirker frafaldet. Endelig fremhæver enkelte skoler at de mener at deres målsætning har bygget på et mindre præcist grundlag. Der er på den baggrund eksempler på skoler der i handlingsplanerne med udgangspunkt i deres erfaringer arbejder eksplicit med at opstille målsætninger for 2009 som er ambitiøse, men samtidig mere realistiske.

Skolerne skal i handlingsplanerne foretage en analyse af skolens frafaldsudfordringer hvor de ser på hvilke elever der falder fra hvornår og hvorfor. På baggrund af analysen af handlingsplanerne er det EVA's vurdering at det stadig kan være svært for skolerne at foretage en god frafaldsanalyse.

se der kan anvendes til at prioritere og målrette skolens indsatsområder. Det kan fx skyldes at billedet ændrer sig fra det ene år til det andet hvilket gør det vanskeligt at tolke et mønster, eller at det kræver et stort analysearbejde at afdække årsagerne til frafaldet. Der ses da heller ikke et entydigt mønster i de frafaldsudfordringer skolerne afdækker. Samtidig indeholder handlingsplanerne efter EVA's vurdering mange gode eksempler på at skolerne gennem deres frafaldsanalyser er blevet opmærksomme på at der skal gøres en særlig indsats for en bestemt gruppe af elever eller på en bestemt afdeling af skolen fordi frafaldet er særlig højt her. Det tyder således på at handlingsplanerne, der hvor de udarbejdes analytisk og mere detaljeret, kan bidrage til at give skolen et fokus på frafald og en mere kvalificeret forståelse af frafaldets karakter på skolen.

Skolernes prioriterede indsatsområder i 2009

EVA's kortlægning af skolernes særlige indsatsområder i 2009 viser at skolerne samlet set iværksætter en lang række initiativer i forbindelse med arbejdet for at nedbringe frafaldet. Analysen viser desuden at indsatsområderne i høj grad har fællestræk på tværs af skolerne og samler sig omkring bestemte typer af tilgange og metoder.

Særligt mange skoler har et indsatsområde hvor skolen prioriterer at oprette eller styrke særlige funktioner eller uddanne eller ansætte særlige ressourcepersoner på skolen. Det mest udbredte tiltag under dette indsatsområde er en mentorordning for eleverne, men en stor del af skolerne arbejder også på at styrke kontaktlærerfunktionen. Skolerne vurderer ifølge handlingsplanerne at der blandt eleverne er et behov for og en efterspørgsel efter den voksenkontakt og støtte som de forskellige ressourcepersoner kan give, men at der fremover er brug for at sætte yderligere fokus på og udvikle initiativerne med henblik på blandt andet at forbedre funktionsbeskrivelser, ansvarsfordeling og koordination mellem de forskellige funktioner.

Kortlægningen viser at en stor del af skolerne har et indsatsområde der retter sig mod at etablere eller styrke differentierede undervisningstilbud til forskellige elevgrupper. Størstedelen af disse indsatsområder vedrører skolernes arbejde med at udvikle grundforløbspakker, men en række skoler arbejder desuden med at skabe en mere praksisnær undervisning. Både grundforløbspakker og en styrkelse af den praksisnære undervisning vurderes af skolerne som gode redskaber. En række skoler nævner dog at de finder det vanskeligt at skabe en god og ensartet fremgangsmåde til at vurdere elevernes kompetencer og behov og dermed hvilke tilbud de skal have, ligesom det er en udfordring at styrke udbredelsen af viden om de forskellige muligheder skolen tilbyder.

Godt halvdelen af skolerne har et indsatsområde der er rettet mod at mindske frafald enten i overgangen fra grundforløb til hovedforløb eller i praktikken. Skolerne vurderer i flere tilfælde at de har gode erfaringer med at styrke samarbejdet med praktikstederne i forhold til både at fremme indgåelsen af uddannelsesaftaler, at samarbejde om konkrete elever på hovedforløbet eller generelt at styrke informationsudveksling og kontakt mellem skole og praktiksteder. Nogle skoler er dog også bekymrede over at de har svært ved at påvirke dette område. Dels har virksomhederne ofte travlt, dels har konjunktursituationen stor betydning for i hvilken grad virksomhederne efterspørger elever.

Knap halvdelen af skolerne har et indsatsområde som handler om skolemiljø. Størstedelen af disse indsatsområder indebærer et fokus på det sociale skolemiljø med vægt på fællesarrangementer og elevmentorordninger hvor nogle elever er mentorer for andre. En række skoler har sundhed og idræt som en del af deres handlingsplan. Endelig fokuserer en mindre del af skolerne på det fysiske skolemiljø eller på at etablere eller fortsætte en lektiecafe. Handlingsplanerne fremhæver særligt fællesarrangementer og elevmentorordninger som områder hvor skolerne har gode erfaringer fra det forløbne år. Det er imidlertid også områder hvor skolerne mener at kunne udvikle deres koncepter.

Ud over de nævnte områder har en del af skolerne indsatsområder inden for områderne registrering og procedurer for opfølgning i forhold til frafald og fravær, kompetenceudvikling for skolens lærere samt eksternt samarbejde.

Skolernes vurderinger af virkningen af deres arbejde

Størstedelen af skolerne gør sig i handlingsplanerne en række overvejelser om hvordan det er gået med de indsats der er iværksat som følge af skolernes handlingsplaner fra 2008, selvom mange skoler har vanskeligt ved at dokumentere effekten af de forskellige enkeltindsatser.

Der er i handlingsplanerne en række gode eksempler på at skolerne foretager en vurdering af om de har indikationer på at en indsats har en positiv virkning. Disse vurderinger baserer skolerne fx på elevtrivselsundersøgelser eller tilkendegivelser fra elever og lærere. Nogle skoler beskriver desuden konkrete erfaringer fra deres indsatsområder og anvender disse til at justere deres indsats som beskrives under skolens indsatsområder i 2009. Flere skoler kunne med fordel inddrage sådanne overvejelser i handlingsplanerne fremover.

Handlingsplanerne viser at skolerne i overvejende grad vurderer at deres initiativer har positiv indvirkning på fx elevtrivslen, men der er også eksempler på skoler der havde forventet sig mere af deres indsats. Nogle skoler vurderer at deres tiltag samlet set har haft den virkning at der er kommet et større fokus på og en mere kvalificeret dialog om frafald og gennemførelse bredt i organisationen.

En stor del af skolerne nævner at det er vanskeligt eller umuligt at vurdere effekten på frafaldet af indsatsen på de enkelte indsatsområder fra 2008. Det har flere årsager. For det første beskriver en stor del af skolerne at de først i løbet af året er begyndt at implementere indsatsen under de forskellige indsatsområder, og at det derfor endnu er for tidligt at vurdere indsatsernes effekt på frafaldet. For det andet gør flere skoler opmærksom på at det er vanskeligt at måle effekten af de enkelte indsatser isoleret set, idet flere indsatsområder kan være rettet mod samme målgruppe, og helt andre, udefrakommende faktorer kan have betydning for frafaldet.

Selvom det er vanskeligt for skolerne at vurdere den præcise effekt af forskellige tiltag, fremgår det af handlingsplanerne at skolerne har fået større indsigt i problemer og løsninger i forbindelse med frafaldsudfordringen og dermed et bedre udgangspunkt for at arbejde med den selvom en række faktorer uden for skolens rækkevidde også spiller ind. Det gælder særligt de skoler der kritisk reflekterer over både de udfordringer de har, og de indsatser de iværksætter, og som gennem kritiske spørgsmål forsøger at finde indikationer på om deres initiativer virker.

2 Indledning

Den politiske målsætning om at 95 % af en ungdomsårgang i 2015 skal have en ungdomsuddannelse, har i de seneste år medført et stort fokus på at nedbringe frafaldet på erhvervsuddannelserne. I aftalen om udmøntningen af globaliseringspuljen og opfølgning på velfærdsaftalen fra 2006 indebærer ét af en række initiativer på erhvervsuddannelsesområdet at alle institutioner der udbyder erhvervsuddannelser, forpligtes til at udarbejde en årlig handlingsplan for øget gennemførelse. Skolerne har ad to omgange, i henholdsvis april 2008 og februar 2009, udarbejdet handlingsplaner for øget gennemførelse og indsendt dem til Undervisningsministeriet.

Afdelingen for erhvervsfaglige uddannelser under Undervisningsministeriet har bedt EVA om at gennemgå og analysere erhvervsskolernes handlingsplaner for øget gennemførelse 2009. Resultaterne af undersøgelsen af handlingsplanerne præsenteres i dette notat. Undersøgelsen skal bidrage til Undervisningsministeriets evaluering af initiativet "Handlingsplaner for øget gennemførelse samt indsatsaftaler med skoler med store frafaldsproblemer" som foretages som en del af den samlede evaluering af initiativer i den politiske aftale om udmøntning af globaliseringspuljen og opfølgning på velfærdsaftalen der gennemføres i 2009.

Handlingsplaner for øget gennemførelse er et selvstændigt initiativ i aftalen, men handlingsplanerne har desuden en central overordnet og samlende funktion i forhold til flere af de øvrige initiativer i aftalen der sigter mod at øge gennemførelsen på erhvervsuddannelserne, fx "Mentorordning, kontaktlærerordning samt styrket social og psykologisk rådgivning", "Særlige grundforløb på erhvervsuddannelserne samt mere praksisnære forløb" og "Bedre skolemiljø". Handlingsplanerne indeholder nemlig ofte skolernes beskrivelser og prioriteringer af deres indsats i forhold til en række af disse områder. På denne måde kan undersøgelsen bl.a. bidrage til Undervisningsministeriets evaluering af indsatsen "Bedre skolemiljø".

EVA blev også bedt om at analysere skolernes handlingsplaner for øget gennemførelse i 2008 for at bidrage til skolernes og Undervisningsministeriets fortsatte arbejde med handlingsplanerne. Resultatet af denne analyse blev i oktober 2008 afrapporteret i notatet *Handlingsplaner for øget gennemførelse på erhvervsuddannelserne – analyse af første generation af handlingsplaner*.

2.1 Formål med undersøgelsen

Undersøgelsen kortlægger skolernes handlingsplaner for øget gennemførelse 2009 med følgende fokuspunkter:

- En overordnet kortlægning af hvad handlingsplanerne viser om skolernes resultater for nedbringelse af frafald i forhold til sidste års målsætninger, om skolernes tilgang til frafaldsudfordringer og om skolernes valg af indsatsområder. Der lægges vægt på at afdække eventuelle mønstre mellem forskellige skoleformer.
- En analyse af de indsatsområder skolerne har beskrevet i handlingsplanerne, og skolernes foreløbige erfaringer med indsatsen på forskellige indsatsområder, herunder en analyse af skolernes arbejde under indsatsområdet "Skolemiljø" som det fremgår af handlingsplanerne.

EVA's analyse af handlingsplanerne fra 2008 fokuserede på muligheder og udfordringer ved handlingsplanerne som redskab for skolerne og Undervisningsministeriet i arbejdet med at øge elevgennemførelsen. Denne analyse af skolernes handlingsplaner i 2009 har i højere grad fokus

på at kortlægge og analysere handlingsplanernes indhold i forhold til de indsatsområder som skolerne har prioriteret og arbejder med.

Formålet med undersøgelsen er således at undersøge, beskrive og opsamle den information handlingsplanerne rummer om skolernes arbejde med at nedbringe frafaldet, men ikke at evaluere skolernes indsats og resultater i frafaldsbekæmpelsen.

2.2 Datagrundlag

Undersøgelsens datagrundlag består af skolernes handlingsplaner for øget gennemførelse 2009. Undervisningsministeriet har i alt modtaget 103 handlingsplaner fra institutioner der udbyder erhvervsuddannelser som indgår i analysen.

Analysen er baseret på de versioner af handlingsplanerne som skolerne indsendte til Undervisningsministeriet inden den 1. marts 2009. I nogle tilfælde er handlingsplanerne siden blevet revideret efter en dialog mellem skolerne og Undervisningsministeriet.

Undersøgelsen baseres udelukkende på skolernes handlingsplaner som informationskilde til viden om skolernes indsats for øget gennemførelse. Undersøgelsen analyserer således skolernes arbejde med deres indsatsområder som det fremgår af handlingsplanerne.

Undersøgelsen er udarbejdet af en projektgruppe bestående af evalueringskonsulenterne Katrine Strange og Bo Søderberg samt evalueringsmedarbejderne Cæcilie Schou, Line Holst og Anne-Marie Guldstrøm Mørk-Hansen.

2.3 Notatets opbygning

Notatet indeholder foruden denne indledning et resume med de væsentligste resultater fra undersøgelsen af handlingsplanerne og yderligere fire afsnit.

Afsnit 3 beskriver rammerne for undersøgelsen, herunder initiativet vedrørende handlingsplaner for øget gennemførelse og de muligheder og udfordringer der er knyttet til at undersøge handlingsplanerne, set i forhold til deres opbygning og karakteren af de informationer de indeholder.

Afsnit 4 og 5 kortlægger og analyserer handlingsplanernes indhold. Afsnit 4 har en overordnet tilgang og giver et overblik over skolernes opførelse af resultater og målopfyldelse i deres arbejde med at nedbringe frafaldet og de frafaldsudfordringer som skolerne fokuserer på i handlingsplanerne. Afsnit 5 kortlægger skolernes indsatsområder og disses fordeling i forhold til tilgange og metoder, målgrupper og tidspunkt på uddannelsen.

Afsnit 6 går på baggrund af en gruppering af skolernes indsatsområder tættere på de indsatsområder skolerne har valgt at prioritere, og undersøger skolernes tiltag, aktiviteter og erfaringer inden for forskellige typer af indsatsområder. Et af de områder der analyseres, er skolernes indsatsområder og tiltag der kan samles under betegnelsen "Skolemiljø".

3 Rammer for undersøgelsen

I dette afsnit præsenteres rammerne for undersøgelsen af erhvervsskolernes handlingsplaner for øget gennemførelse 2009. Først beskrives det politiske initiativ vedrørende handlingsplaner for øget gennemførelse som det er besluttet og gennemført i løbet af de seneste tre år. Dernæst beskrives de muligheder og udfordringer der ligger i at foretage en samlet undersøgelse af erhvervsskolernes handlingsplaner for øget gennemførelse.

3.1 Initiativet vedrørende handlingsplaner for øget gennemførelse

I globaliseringsstrategien fra 2006 lancerede regeringen en række initiativer med den målsætning at mindst 95 % af alle unge i 2015 skal gennemføre en ungdomsuddannelse, bl.a. at alle erhvervsskoler skal udarbejde årlige handlingsplaner for øget gennemførelse.

Etablering af initiativet om handlingsplaner for øget gennemførelse

Regeringspartierne, Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti og Det Radikale Venstre indgik i efteråret 2006 en aftale om udmøntning af globaliseringspuljen og opfølgning på velfærdsaftalen. Aftalen indeholder blandt andet en udmøntning af midler til området "Alle unge skal have en ungdomsuddannelse". Da opfyldelsen af målsætningen om at 95 % af en ungdomsårgang skal have en ungdomsuddannelse, i høj grad er afhængig af en øget gennemførelsesgrad på erhvervsuddannelserne, er størstedelen af initiativerne på området rettet mod at skabe et kvalitetsløft i erhvervsuddannelserne. "Handlingsplaner for øget gennemførelse samt indsatsaftaler med skoler med store frafaldsproblemer" er et initiativ under aftalen. Det fremgår således om handlingsplanerne:

De erhvervsrettede ungdomsuddannelsesinstitutioner skal forstærke og målrette indsatsen for at reducere frafaldet. Skolerne pålægges derfor at udarbejde handlingsplaner, der skal indeholde konkrete mål og strategier for øget gennemførelse. Planerne skal offentliggøres og evalueres årligt. Endvidere skal skolerne forbedre frafaldsregistreringen med henblik på at styrke mulighederne for en tidlig indsats over for frafaldstruede elever. De skoler, der ikke har nedbragt frafaldet, kan Undervisningsministeriet indgå en individuel indsatsaftale med, som indeholder konkrete mål og initiativer.

Handlingsplanerne for øget gennemførelse blev indført i lovgrundlaget ved en ændring af lov om erhvervsuddannelser (LOV nr. 173 af 22.5.2007). Regelgrundlaget for handlingsplanerne fremgår herefter af lovbekendtgørelse nr. 1244 af 23.10.2007 om erhvervsuddannelser og af bekendtgørelse nr. 1518 af 13.12.2007 om erhvervsuddannelser. I sidstnævnte bekendtgørelses § 7, stk. 4, specificeres det at handlingsplanerne skal:

- Prioritere anvendelse af metoder til at øge gennemførelsen i forhold til skolens elevsammensætning
- Rumme skolens mål for øget gennemførelse og mål for effekten af de anvendte metoder
- Indeholde en rapport om skolens resultater det foregående år
- Godkendes af skolens bestyrelse og indsendes til ministeriet i en form der anvises af ministeriet.

Det fremgår desuden af bekendtgørelsens § 8 at skolerne i forbindelse med handlingsplanerne løbende skal kunne dokumentere resultater af den igangværende indsats for at øge elevernes gennemførelsesgrad.

Implementering af handlingsplaner for øget gennemførelse

Erhvervsskolerne indleverede deres første handlingsplaner for øget gennemførelse til Undervisningsministeriet i foråret 2008 med udgangspunkt i en skabelon der var udarbejdet af Undervisningsministeriet. Skolerne skulle blandt andet foretage en analyse af skolens frafaldsudfordringer, opsætte kvantitative mål for nedbringelse af frafaldet og prioritere indsatsområder i forhold til at nå målene.

EVA foretog i efteråret 2008 på vegne af Undervisningsministeriet en analyse af handlingsplanerne fra 2008 med henblik på at bidrage til skolernes og Undervisningsministeriets fortsatte arbejde med handlingsplanerne. Analysen indgik således i grundlaget for Undervisningsministeriets revision og udvikling af skabelonen for handlingsplanerne i efteråret 2008.

Skolerne indsendte i vinteren 2009 for anden gang handlingsplaner til Undervisningsministeriet. Undervisningsministeriet har i løbet af foråret 2009 gennemgået alle handlingsplaner og vurderet hvilke indsatsområder der kunne modtage midler til medfinansiering fra globaliseringspuljen hvis skolen har ansøgt om dette til et ekstra indsatsområde i handlingsplan 2009.

Det fremgår af aftalen om udmøntning af globaliseringspuljen og opfølgning på velfærdsaftalen at alle nye initiativer i aftalen som hovedregel skal evalueres i 2009 med henblik på en politisk vurdering af om initiativerne skal fortsætte, justeres eller omprioriteres. Initiativerne under aftalen om udmøntning af globaliseringspuljemidler til "Alle skal have en ungdomsuddannelse", herunder handlingsplaner for øget gennemførelse, evalueres i 2009 hvilket denne undersøgelse skal bidrage til.

3.2 Muligheder og begrænsninger ved analyse af handlingsplanerne

Skolernes handlingsplaner for øget gennemførelse 2009 er udarbejdet på baggrund af Undervisningsministeriets skabelon. Skabelonen sætter dermed rammen for handlingsplanernes indhold og de informationer der kan findes i handlingsplanerne, og dermed også de områder som denne undersøgelse kan afdække. Handlingsplanerne består af tre dele:

- 1 Opnået resultat i 2008 og målsætning for 2009-10
- 2 Overordnet beskrivelse og analyse af skolens udfordringer
- 3 Særlige indsatsområder i 2009.

I den første del skal skolerne beskrive deres resultat og målsætning for frafaldsindsatsen. Skolerne skal på baggrund af tal fra UNI-C opgøre deres frafaldsprocent for 2008 og de foregående to år, deres måltal for 2008 – som de opstillede i handlingsplanerne for 2008 – og endelig deres måltal for 2009 og 2010. Skolerne bliver desuden bedt om at redegøre for i hvilket omfang målsætningen fra handlingsplanen for 2008 er opfyldt, og hvorfor eller hvorfor ikke målet er nået. Endelig bedes skolerne for hvert indsatsområde fra 2008 om at redegøre for den opnåede effekt af indsatsen og for skolernes erfaringer med hvad der har virket henholdsvis ikke har virket i indsatsen.

I den anden del skal skolerne redegøre for særlige udfordringer vedrørende frafaldsmønstre på skolen, herunder hvilke elever der falder fra, hvornår de falder fra og hvorfor de falder fra. I analysen kan skolerne bygge videre på deres handlingsplaner fra 2008. Analysen skal ifølge skabelonen blandt andet belyse frafald med udgangspunkt i skolens elevtilgang og elevsammensætning, skolens uddannelsesudbud og andelen af elever der går videre til hovedforløb.

I den tredje del af handlingsplanen skal skolerne udvælge, prioritere og beskrive særlige indsatsområder i 2009. I skabelonen defineres et særligt indsatsområde som et område inden for skolens aktiviteter hvor der er behov for en særlig indsats og for forbedringer. Ud over en beskrivelse af problemstilling, målgruppe, redskaber og varighed for hvert indsatsområde bliver skolerne bedt om at angive den forventede effekt af indsatsen som den forventede procentvise nedbringelse af frafaldet i forhold til den målgruppe indsatsen retter sig mod. Ifølge skabelonen kan indsatsområder fra 2008 videreudvikles og udbygges – med nye mål for effekten – og skolerne skal inddrage deres erfaringer fra 2008 i deres prioritering af kommende indsatsområder.

Opbygningen af handlingsplanerne indebærer at skolerne på baggrund af deres frafaldsniveau og frafaldsudvikling, deres særlige udfordringer i forbindelse med frafald og deres hidtidige erfaringer med nedbringelse af frafaldet skal opstille mål og prioritere indsatsområder for deres fremtidige arbejde med dette.

Handlingsplanernes opbygning indebærer at denne undersøgelse kan kortlægge:

- Skolernes opgørelser af og overvejelser om resultater og målopfyldelse
- De udfordringer skolerne beskæftiger sig med i deres frafaldsanalyser
- De indsatsområder, skolerne prioriterer.

Undersøgelsen er naturligvis begrænset af karakteren af informationerne i handlingsplanerne. Informationerne afhænger af de spørgsmål der optræder i skabelonen, men også af i hvilket omfang og hvordan skolerne har besvaret skabelonens spørgsmål. I den forbindelse er det tydeligt at skolerne har haft vanskeligt ved at opgøre effekten af indsatsen for hvert af deres indsatsområder fra 2008 som skabelonen lægger op til. Skolernes erfaringer med forskellige indsatsområder fra 2008 inddrages i det omfang de fremgår af handlingsplanerne.

En metaanalyse

Denne undersøgelse af handlingsplanerne for øget gennemførelse kan beskrives som en metaanalyse idet der er tale om en tværgående analyse af skolernes egne analyser af deres frafald og frafaldsindsats som de har beskrevet det i handlingsplanerne. Det betyder at undersøgelsen afspejler skolernes eget billede af deres frafaldsbekæmpelse.

Undersøgelsen er således en kortlægning af hvordan skolerne selv forholder sig til deres resultater og udvikling, og en undersøgelse af hvilke frafaldsudfordringer og elevgrupper skolerne selv er opmærksomme på – og ikke en kortlægning af frafaldsudvikling og frafaldsudfordringer på erhvervsskolerne.

Undersøgelsen beskæftiger sig desuden med skolernes overvejelser og prioriteringer i forhold til deres indsats snarere end deres praksis. Denne skelnen er central da der kan være forskel på beskrivelser i handlingsplanerne og den faktiske praksis, og da det ikke ligger inden for rammerne af denne undersøgelse at sammenholde handlingsplanerne med praksis. Skolerne kan arbejde med flere frafaldstiltag end de vælger at beskrive i deres handlingsplaner, og indsatsområder i handlingsplanerne kan være udtryk for skolens intentioner på et område hvor der imidlertid stadig kan være usikkerhed om mulighederne for at realisere indsatsen, og hvordan det i givet fald skal ske.

Således giver undersøgelsen et billede af skolernes overvejelser om frafaldet og deres muligheder for at nedbringe det, og ikke mindst hvad skolerne prioriterer i deres indsats. Det er EVA's vurdering at handlingsplanerne for øget gennemførelse fra 2009 generelt indeholder mere refleksion og analyse end handlingsplanerne fra 2008. Handlingsplanerne indeholder således et reflekteret og nuanceret billede af hvad skolerne fokuserer på i deres arbejde med at øge gennemførelsen.

4 Skolernes opgørelse af resultater, målopfyldelse og udfordringer

Skolernes prioritering af indsatsområder skal tage udgangspunkt i frafaldsniveau og frafaldsudvikling, opsamling på sidste års indsats og udfordringer i forbindelse med frafald. Disse aspekter af handlingsplanerne behandles i dette afsnit. Det første underafsnit kortlægger handlingsplanernes indhold med hensyn til skolernes opgørelse af og overvejelser om deres resultater og målopfyldelse i arbejdet for at nedbringe frafaldet. Det andet underafsnit kortlægger skolernes frafaldsanalyser og de udfordringer skolerne fremhæver i forbindelse med frafald. Der lægges i begge underafsnit vægt på at afdække eventuelle forskelle mellem de enkelte skoleformer.

4.1 Skolernes resultater og målopfyldelse

Som udgangspunkt for opgørelsen af resultater og fastsættelse af mål for frafaldsindsatsen har skolerne i handlingsplanerne anvendt UNI-C's forløbsstatistik for afbrydelse af uddannelse uden omvalg – dvs. uden skift til anden erhvervsuddannelse – seks måneder efter uddannelsesstart. Forløbsstatistikken bygger på skolernes indberetninger og gør det muligt at følge udviklingen i frafaldet fra år til år på institutionsniveau. SOSU-skolerne har først med handlingsplanerne fra 2009 haft adgang til tal fra UNI-C, hvor de i handlingsplanerne fra 2008 anvendte egne opgørelser. Det gør SOSU-skolernes tal vanskelige at sammenligne de to år imellem.

I det følgende kortlægges først udviklingen i frafald på skolerne som den fremgår af handlingsplanerne, med fokus på hvor mange skoler der har nedbragt frafaldet i den periode hvor arbejdet med handlingsplanerne har løbet. Dernæst kortlægges hvor mange skoler der har opfyldt deres målsætning fra sidste år, og hvilke overvejelser skolerne i handlingsplanerne har gjort sig vedrørende deres målopfyldelse. Kortlægningen bygger på de oplysninger som skolerne har opgivet i deres handlingsplaner indsendt til Undervisningsministeriet 1. marts 2009, og der kan være en usikkerhed i forbindelse med om skolerne har opgivet frafaldstal ensartet.

Analysen afdækker forskelle mellem handelsskoler, tekniske skoler og SOSU-skoler. Kombinationskolerne dækker ofte både merkantile og tekniske indgange, og det er derfor vanskeligt at tolke sammenhænge ud fra tallene for disse skoler. Landbrugsskolernes handlingsplaner varierer indbyrdes i forhold til mængden af information, navnlig i forhold til opgørelse af frafaldstal, og det er derfor heller ikke muligt at udpege særlige karakteristika for landbrugsskolerne. Både kombinationsskoler og landbrugsskoler indgår i det omfang det er muligt, i de samlede opgørelser.

Skolernes frafaldsudvikling

Andelen af skoler som har oplevet et fald i frafaldet på grundforløbet i perioden 2007-08, er lige så stor som andelen af skoler der har haft en stigning i frafaldet. Af de skoler der har angivet frafaldsprocenten for hovedforløbet, eksklusive SOSU-skolerne, er der derimod en overvægt af skoler der har haft et stigende frafald, i forhold til skoler der har oplevet et fald. Der er således en forholdsmæssigt større andel af skoler der har haft en stigning i frafaldet på hovedforløbet end på grundforløbet. Det skal dog bemærkes at frafaldsprocenten i udgangspunktet på de fleste skoler ligger noget højere på grundforløbet end på hovedforløbet.

På grundforløbet har en lidt større andel af de tekniske skoler oplevet et fald i frafaldet end det er tilfældet for handelsskolerne. De tekniske skoler har dog også i udgangspunktet ofte et større

frafald på grundforløbet end handelsskolerne. På hovedforløbet er billedet til gengæld det omvendte. Her har en lidt større del af handelsskolerne end de tekniske skoler et fald i frafaldet.

På SOSU-skolerne er der stor forskel mellem udviklingen for grundforløbet, social- og sundhedshjælperuddannelsen og social- og sundhedsassistentuddannelsen. På grundforløbet har halvdelen af skolerne oplevet et fald i frafaldet fra 2007 til 2008. På social- og sundhedshjælperuddannelsen har knap to tredjedele af skolerne haft et fald i perioden, mens det på social- og sundhedsassistentuddannelsen gælder næsten samtlige skoler. For social- og sundhedshjælperuddannelsen og social- og sundhedsassistentuddannelsen er der således en forholdsvis stor andel af skoler der har haft et fald i frafaldet.

En analyse af skolernes opgørelse af deres frafaldsudvikling over længere tid viser imidlertid at skolernes frafald svinger fra år til år, og at det ikke altid er de samme skoler som sidste år der i år har oplevet et fald eller en stigning, selvom der naturligvis er forskel på hvilket frafaldsniveau de forskellige skoler generelt befinder sig på. I forhold til perioden 2006-07 ses det således at mange skoler har haft en ændring i frafaldsudviklingen. Af de skoler der har haft et faldende frafald på grundforløbet i perioden 2007-08 har omkring 40 % haft en ændring af udviklingen hvor de er gået fra et stigende frafald i perioden 2006-07 til et fald i frafaldet fra 2007 til 2008. 29 % har haft et fald i begge perioder. Det er imidlertid kun to tredjedele af skolerne der har angivet frafaldsprocenter fra 2006.

Omvendt er der imidlertid også en række skoler der er gået fra at have et faldende frafald på grundforløbet i perioden 2006-07 til en stigning i perioden 2007-08. Det drejer sig også om ca. 40 % af de skoler der har haft et stigende frafald på grundforløbet i perioden 2007-08.

For skolerne betyder det at de kan have vanskeligt ved at analysere og reagere på frafaldsudviklingen inden for et enkelt år, men at de i højere grad er nødt til at have skolens frafaldsudvikling over en længere tidsperiode for øje sammen med skolens relative frafaldsniveau i forhold til gennemsnittet eller sammenlignelige skoler.

Skolernes målopfyldelse

En vurdering af skolernes målopfyldelse må nødvendigvis ses i sammenhæng med hvor ambitiøse og realistiske mål skolerne i udgangspunktet har sat for deres indsats. Den største del af skolerne har ikke nået deres mål fra handlingsplanen fra 2008. Der er dog en større andel af skolerne der har nået målet for hovedforløbet end for grundforløbet, på trods af at en større andel af skoler har haft en stigning i frafaldet på hovedforløbet end på grundforløbet. En del af forklaringen ligger sandsynligvis i at mange skoler har sat mindre ambitiøse mål for hovedforløbet end for grundforløbet hvor frafaldet i udgangspunktet har været større.

Ca. en fjerdedel af skolerne har nået deres målsætning for grundforløbet. Af de skoler der ikke har nået deres målsætning for grundforløbet, har en tredjedel imidlertid stadig haft et fald i frafaldet, men altså ikke nok til at nå målsætningen. På hovedforløbet (bortset fra SOSU-skolerne) har knap 40 % af skolerne nået deres målsætninger. Af de skoler der ikke har nået deres mål, har langt størstedelen oplevet en stigning i frafaldet på hovedforløbet.

Opgørelsen medtager de skoler hvor det har været muligt at sammenholde måltal fra 2008 med resultattal for 2008 hvilket ikke er tilfældet for alle handlingsplanerne, fx fordi nogle skoler har fusioneret og derfor har to måltal, men kun ét resultattal, eller fordi der af andre årsager er uklare eller usammenlignelige tal i handlingsplanerne.

Handlingsplanerne viser at en lidt større andel af handelsskolerne har nået deres målsætninger for både grundforløbet og hovedforløbet end skoler med tekniske indgange – både de tekniske skoler og kombinationsskolerne. Samtidig viser analysen at næsten samtlige SOSU-skoler har nået deres mål for social- og sundhedsassistentuddannelsen, mens ca. halvdelen har nået dem for social- og sundhedshjælperuddannelsen.

Det er imidlertid vigtigt at være opmærksom på at graden af målopfyldelse ikke kan tages som udtryk for skolernes præstationer i frafaldsindsatsen. Opfyldelsen af målet er nemlig i høj grad

afhængig af hvor ambitiøse og realistiske mål skolerne har opstillet i forhold til deres særlige udfordringer, og i den forbindelse hvilket niveau af udfordringer de forskellige skoler står over for i udgangspunktet. Skolernes målsætninger, udfordringer og udgangspunkt for at fastsætte målsætninger varierer, som det også fremgår af undersøgelsen, af handlingsplaner for øget gennemførelse fra 2008. Der kan derfor heller ikke foretages en normativ vurdering af skolernes præstationer på baggrund af deres målopfyldelse.

Skolernes vurderinger af resultater og målopfyldelse

Skolerne beskriver i deres handlingsplaner en række faktorer der kan bidrage til at forklare at de ikke har nået deres målsætning – og det drejer sig kun i mindre grad om de indsatser som skolerne har gennemført på området, og som i det store og hele anses for gode og virksomhedsfulde. Enkelte skoler beskriver dog at de havde forventet sig mere af deres indsats, og at de forventer at den kan skærpes fremover.

Den årsag til manglende opfyldelse af målsætningerne som hyppigst nævnes i handlingsplanerne, er at indsatserne først er igangsat på et tidspunkt så de endnu ikke kan have haft en effekt på frafaldet. Desuden tager det tid at implementere indsatsen under de forskellige indsatsområder. Som en skole fremhæver, tager det fx et stykke tid fra skolen begynder at uddanne læsevejledere, til læsevejlederne er aktive i undervisningen. Der er således også forskel på hvor lang tid det tager før forskellige indsatser virker. Flere skoler forventer at indsatsen i højere grad vil slå igennem i næste års frafaldsmålinger.

En anden årsag der fremgår af nogle af handlingsplanerne, er at skolerne af forskellige årsager har sat for optimistiske og urealistiske mål i handlingsplanerne for øget gennemførelse fra 2008. En skole beskriver fx hvordan man i skolens målsætning for 2008 ikke tog højde for at skolen havde haft en voldsom nedgang i frafaldet fra 2006 til 2007. Skolen kan nu se at det ikke var realistisk at fortsætte i samme takt. En anden skole havde en forestilling om at skolen i udgangspunktet havde et meget højt frafald som derfor nemt ville kunne nedbringes hvilket viste sig ikke at holde stik. Disse skoler justerer deres målsætning for 2009 så den bliver mere realistisk, men som en af skolerne skriver, sker dette samtidig med en forstærket indsats – ambitionerne på indsatssiden sættes således ikke ned. Det tyder på at nogle skoler siden sidste års handlingsplan har opnået en større forståelse af deres frafaldsniveau og frafaldsudfordringer. Det ses af handlingsplanerne at en del af skolerne justerer deres målsætninger således at deres målsætning for 2009 indebærer en højere og måske mere realistisk frafaldsprocent end deres målsætning for 2008.

Desuden omtaler nogle skoler ændringer i deres overordnede udfordringer såsom den aktuelle konjunktursituation og det en række skoler oplever som en stigende andel af elever med sociale, personlige eller faglige udfordringer, som medvirkende årsag til at det har været vanskeligt at nå målsætningen. Disse overvejelser i skolernes handlingsplaner belyses i det følgende afsnit om skolernes udfordringer. En række skoler nævner også forskellige forhold omkring opgørelsesmetoden, herunder at en del af de elever der er faldet fra, er startet på hhx eller htx, men stadig tæller med som frafald uden omvalg.

De skoler der har nået deres måltal, beskriver i flere tilfælde at de har svært ved at forklare hvad der præcist har været udslagsgivende, og om det skyldes skolernes indsats eller andre faktorer. De fleste skoler er dog enige om at de aktiviteter de har sat i gang, har haft en positiv indvirkning på elevernes trivsel, men flere skoler er usikre på om det allerede kan aflæses i frafaldstallene. Nogle skoler vurderer at en væsentlig årsag til at skolen har haft en positiv udvikling med øget gennemførelse, er at temaet "fastholdelse" er blevet sat på dagsordenen, og at der er kommet fokus på fastholdelsesindsatsen. En SOSU-skole nævner desuden at den aktuelle konjunktursituation kan have haft en positiv virkning på uddannelsens gennemførelsesprocent da der er færre attraktive ufaglærte job som frister eleverne til at afbryde uddannelsen.

Kun en mindre del af skolerne vurderer i handlingsplanerne effekten af indsatsen på de enkelte indsatsområder for 2008 målt i frafaldstal hvilket har flere årsager. For det første beskriver en stor del af skolerne – som tidligere nævnt – at de først er begyndt at implementere indsatserne i løbet af året, og at det derfor endnu ikke er muligt at vurdere effekten på frafaldet. For det andet gør flere skoler opmærksom på at det er vanskeligt at måle effekten af de enkelte indsatser isoleret

set da de sjældent virker alene. Mange skoler har flere indsatser der dækker den samme målgruppe, og helt andre, udefrakommende faktorer kan have stor betydning for frafaldet. Undersøgelsen af handlingsplanerne fra 2008 viste at skolerne af samme årsager havde vanskeligt ved at opstille effektmål for de prioriterede indsatser. Disse vanskeligheder er ikke blevet mindre nu hvor skolerne skal vurdere effekten af forskellige tiltag.

De fleste handlingsplaner beskriver til gengæld i hvilket omfang og hvordan indsatserne er gennemført på skolen, og gør status for dette arbejde, fx at der er uddannet et bestemt antal mentorer, oprettet en bestemt grundforløbspakke eller gennemført bestemte aktiviteter på skolen. Skolerne beskriver således det umiddelbare output af indsatsen i form af igangsatte aktiviteter. En række skoler vurderer derudover om der er indikationer på at indsatsen inden for et indsatsområde har en positiv virkning; vurderingen kan fx være baseret på evalueringer blandt elever og lærere af de forskellige tiltag. I mange tilfælde forholder skolerne sig dog på et forholdsvis overordnet plan til om et indsatsen har en positiv betydning. En mindre del af skolerne beskriver desuden konkrete erfaringer med indsatsområder i forhold til både hvad der har fungeret, og hvad der ikke har fungeret.

På baggrund af skolernes noget forskelligartede og overordnede opsamlings på indsatsområder for 2008 er det ikke muligt i denne undersøgelse at give et samlet overblik over skolernes vurderinger af effekten af forskellige typer af indsatser. Skolernes konkrete erfaringer med indsatsområder fra deres handlingsplaner fra 2008 indgår dog i analysen af de enkelte indsatsområder i afsnit 6.

4.2 Skolernes udfordringer

Skolerne skal i handlingsplanens redegøre for deres udfordringer i forbindelse med frafald. Skolerne skal ifølge skabelonen lægge vægt på hvilke elever der falder fra, hvornår de falder fra og hvorfor de falder fra. Efter EVA's vurdering har en tredjedel af handlingsplanerne en begrænset eller slet ingen frafaldsanalyse, mens en tredjedel af handlingsplanerne derimod indeholder en detaljeret frafaldsanalyse der fx indeholder en analyse af skolens elevsammensætning, en analyse af hvilke elever der falder fra, i forhold til alder, køn og etnicitet, en analyse af på hvilke dele af og tidspunkter i uddannelsen der er størst frafald, eller en analyse af mulige årsager til afbrydelse af uddannelsen. I det følgende belyses skolernes observationer og dermed hvilke problemstillinger de er opmærksomme på. Formålet er at kortlægge hvor mange og hvilke skoler der har iagttaget mønstre i forhold til elevernes frafald, og ikke hvor store udfordringerne reelt er.

Skolernes analyser af hvilke elever der falder fra

Lidt under en tredjedel af skolerne identificerer i deres handlingsplan en forskel på frafaldsprocenten for piger og drenge. På handelsskolerne er den overvejende konklusion at frafaldet er størst blandt pigerne på uddannelsen, og kun enkelte skoler identificerer det modsatte. Blandt de tekniske skoler og kombinationsskolerne er det stort set ligeligt fordelt om skolerne oplever det største frafald blandt piger eller blandt drenge hvilket formentlig skyldes de store forskelle på kønsfordelingen og frafaldsmønstrene på de forskellige indgange. På SOSU-skolerne hvor der er få drenge, identificeres den højeste frafaldsprocent blandt drengene.

Der er ikke noget mønster i forhold til skolernes iagttagelser af sammenhængen mellem alder og frafald. Omkring halvdelen af skolerne afdækker i deres analyser hvordan elevernes frafald fordeles sig i forhold til alder, men skolerne når ikke frem til de samme konklusioner. Desuden har skolerne forskellige grænser for hvornår der er tale om unge og ældre elever. Samlet set er der en del skoler der identificerer en særlig udfordring for unge elever under 17 år og for ældre elever over 25 år. Der er imidlertid også en række skoler der oplever det største frafald inden for den mellemliggende gruppe af 20-24-årige elever. De enkelte skoler udpeger forskellige aldersgrupper som frafaldstruede, og det går på tværs af de forskellige skoleformer.

Lidt under en tredjedel af skolerne vurderer at de har en særlig frafaldsudfordring knyttet til elever der er indvandrere eller efterkommere af indvandrere. Der ses ikke nogen nævneværdig forskel imellem skoleformerne i forhold til hvilke skoler der identificerer denne udfordring. Nogle skoler nævner at der er større frafald blandt elever med indvandrerbaggrund end blandt elever

med etnisk dansk baggrund, navnlig i overgangen mellem grundforløbet og hovedforløbet, og at eleverne med indvandrerbaggrund har sværere ved at finde en praktikplads. Desuden nævner nogle skoler at de oplever at denne gruppe af elever har større læsevanskeligheder og vanskeligheder med at forstå og anvende de faglige termer. På nogle SOSU-skoler beskrives det kulturelle som en udfordring for denne elevgruppe. En skole skriver fx at der blandt skolens elever med indvandrerbaggrund er en stor faglig motivation, men at der er behov for sproglig og kulturel integration i forhold til elevernes muligheder for at indgå i fællesskaber på skolen og i praktikken. Der er imidlertid også en række skoler – flest handelsskoler – hvis frafaldsanalyse viser at de ikke har et større frafald blandt elever med indvandrerbaggrund end blandt elever med etnisk dansk baggrund.

Skolernes analyser af hvornår og på hvilke dele af uddannelsen elever falder fra

Omkring halvdelen af skolerne identificerer mere eller mindre detaljeret særligt frafaldstruede tidspunkter på uddannelsen, og nogle skoler – navnlig de tekniske skoler og kombinationsskolerne – ser også på forskelle mellem de enkelte indgange.

På de fleste skoler er frafaldet på grundforløbet større end frafaldet på hovedforløbet. På SOSU-skolerne er frafaldet på grundforløbet ligeledes ofte størst, mens frafaldet på social- og sundhedsassistentuddannelsen er mindst.

Når det gælder grundforløbet, beskriver omkring 15 % af skolerne at eleverne navnlig falder fra på den første del. På de tekniske indgange er det typisk inden for de første tre måneder, mens handelsskolerne – hvor det merkantile grundforløb typisk er længere end de tekniske grundforløb – har registreret et relativt stort frafald inden for de første seks måneder af grundforløbet.

Omkring 15 % af skolerne identificerer i deres analyse en udfordring med frafald i forbindelse med overgangen fra grundforløb til hovedforløb. På hovedforløbene registrerer omkring 15 % af skolerne desuden at en relativt stor del af frafaldet sker i praktikdelen og ikke i skoledelen. En række af handelsskolerne beskriver at frafaldet navnlig finder sted i den første del af hovedforløbet, nemlig i prøvetiden for praktikken. Tilsvarende beskriver en række SOSU-skoler at frafaldet i praktikdelen typisk sker i den første periode af praktikken.

En lidt mindre del af skolerne peger desuden på at der er forskel på frafaldet på forskellige optag. Sommeroptaget har typisk et mindre frafald end vinter- og forårsoptagene. Det skyldes ifølge skolerne at der i de optag der starter skævt i forhold til et traditionelt skoleår, er flere uafklarede elever.

En række af de tekniske skoler og kombinationsskolerne ser i handlingsplanerne på forskelle i frafald fordelt på forskellige indgange. De fleste skoler har opgørelser for de gamle indgange, men nogle har for de nye. De indgange der oftest nævnes, er den tidligere indgang Service (nu Krop og stil) hvor flere skoler fremhæver at det særligt skyldes manglende praktikpladser, den tidligere indgang Teknologi og kommunikation og den tidligere indgang Fra jord til bord (nu Mad til mennesker). Bygge og anlæg nævnes også som en indgang hvor skolerne har identificeret et stigende frafald.

Skolernes analyser af hvorfor eleverne falder fra

En række skoler har i deres frafaldsanalyse afdækket årsager til at elever afbryder uddannelsen. Typisk har studievejlederen holdt "udslusningssamtaler" med elever der har afbrudt uddannelsen, og registreret årsager til afbrydelsen. Skolernes analyser viser typisk at de hyppigste årsager til afbrydelser er manglende studieaktivitet og højt fravær, personlige problemer, fortrudt uddannelsesvalg og manglende motivation. Flere årsager kan naturligvis – som det også bemærkes af nogle skoler – være i spil på samme tid.

Flere skoler vurderer i deres handlingsplaner at gruppen af elever med personlige og sociale problemer er blevet større. Denne gruppe af elever kan ifølge skolerne fx være kendetegnet ved at de har haft få succesoplevelser tidligere i skolesystemet, at de har et lavt selvværd, at de har problemer i livet uden for skolen eller at de har svært ved at indgå i skolens dagligdag og fx møde om morgenen. De personlige og sociale problemstillinger fylder mere i skolernes beskrivelser af

frafaldsårsager end problemstillinger relateret til elevernes faglige niveau, men de to faktorer hænger ofte tæt sammen. Skolerne kredser i handlingsplanerne i høj grad om udfordringen med at støtte denne gruppe elever.

Øvrige udfordringer beskrevet i skolerne handlingsplaner

Foruden de udfordringer der knytter sig til hvilke elever der falder fra hvornår og hvorfor, beskriver en række skoler også udfordringer på et mere overordnet samfundsmæssigt niveau og på et mere organisatorisk niveau.

Omkring halvdelen af skolerne beskriver nogle af de generelle udfordringer de står over for, som fx uddannelsesniveaet i regionen eller situationen på arbejdsmarkedet. En stor del af skolerne beskriver i deres handlingsplaner at ændringerne på arbejdsmarkedet har betydning for frafaldet. Den mangel på arbejdskraft der i de seneste år har præget arbejdsmarkedet, har ifølge skolerne betydet at nogle elever valgte uddannelsen fra til fordel for ufaglærte job, og en del skoler mener at det har givet sig udslag i et højere frafald i perioden 2007-08. Situationen på arbejdsmarkedet har nu ændret sig, og det betyder ifølge skolerne at færre afbryder uddannelsen til fordel for et ufaglært arbejde, men nogle skoler oplever også at elevgrundlaget bliver større i kraft af en øget tilgang af elever der ikke har kunnet få arbejde eller har mistet deres arbejde. Nogle skoler beskriver at det større elevgrundlag også betyder flere elever som har svage uddannelsesforudsætninger, som har været uden for uddannelsessystemet i flere år og som måske ikke har uddannelsen som deres første prioritet. Det kan derfor kræve en større indsats at få disse elever til at gennemføre uddannelsen. Rigtig mange skoler er desuden bekymrede over at det bliver vanskeligere for eleverne at få praktikpladser hvilket medfører et stigende frafald i overgangen fra grundforløb til hovedforløb. Det er dog navnlig de merkantile og tekniske indgange der har disse udfordringer, mens arbejdsmarkedssituationen ser anderledes ud i relation til SOSU- og landbrugsuddannelserne.

På det organisatoriske niveau er der eksempler på skoler der overvejer hvordan skolen skal sikre den fornødne lærermæssige kapacitet til de forskellige elevgrupper og den organisatoriske forankring af et fokus på øget gennemførelse. En teknisk skole ser det som en udfordring at en større del af lærerne i højere grad skal have kompetencer til at håndtere frafaldstruede elever. En anden skole beskriver at en stor lærerudskiftning i den forbindelse har været en udfordring for skolen fordi der så har været mindre overskud til at fokusere på frafald. Det er således også en udfordring at få udbredt viden om og kompetencer til håndtering af frafaldsproblematikken til hele organisationen.

Særlige udfordringer for forskellige skoleformer

Dette afsnit belyser hvilke mønstre der særligt kan findes for de enkelte skoleformer i forhold til de udfordringer som skolerne beskriver.

EVA's analyse viser at nogle af de tekniske skoler fremhæver den problemstilling at de har en meget differentieret elevgruppe med forskellige ressourcer og forventninger til uddannelsen, herunder en gruppe elever med svage uddannelsesforudsætninger og manglende uddannelsesparathed og en gruppe elever med stærke uddannelsesforudsætninger og en høj grad af målrettethed. Det at målgruppen er meget differentieret, udgør i sig selv en udfordring i forhold til at fane så forskellige behov, og et fokus på ét område kan gå ud over et andet. På en skole er man fx bekymret over om fokus på de frafaldstruede elever med svage uddannelsesforudsætninger får konsekvenser for det faglige niveau og de faglige udfordringer for andre elever når der fx bruges tid og ressourcer på at lære elever at møde til tiden eller der tages en række særlige hensyn. Problematikken vedrørende frafald blandt elever med stærke uddannelsesforudsætninger behandles dog også i handlingsplaner fra SOSU-skoler og handelsskoler.

SOSU-skolerne beskriver i høj grad deres udfordringer i form af de personlige, sociale og psykiske problemer der identificeres hos elevgruppen. I den forbindelse fremhæver en skole elevernes personlige og sociale kompetencer som en særlig udfordring idet de er en del af elevernes faglighed og direkte i spil i forhold til de kompetencer der er knyttet til arbejdsområdet. Flere SOSU-skoler beskriver desuden problemstillinger der er knyttet til den store andel af kvinder på uddannelsen. Fx ser en skole et stort frafald blandt kvinder med børn, og en anden skole ser en sammenhæng i

forhold til eneforsørgere med økonomiske problemer. Nogle SOSU-skoler beskriver desuden udfordringer i forhold til elevernes helbredsmæssige situation, ligesom elevernes eksamensangst nævnes i nogle handlingsplaner.

En udfordring der også fremhæves i nogle af SOSU-skolernes handlingsplaner, er frafaldet i praktikken. En skole beskriver at nogle elever bliver overraskede når de begynder i praktikken som er anderledes end de havde forventet, og som de synes er belastende og tidskrævende. Det er således en udfordring for skolerne at gøre eleverne klar til praktikken, og denne udfordring handler ikke kun om at motivere den enkelte elev og afstemme elevens forventninger til praktikken, men også at gøre eleven teoretisk og personligt klar til at begå sig i praktikken. Desuden ser nogle SOSU-skoler en væsentlig udfordring i at etablere et godt samarbejde med praktikstederne. Udfordringen i forhold til elevernes "praksischock" og parathed til praktikken er dog også at finde i handlingsplanerne hos nogle skoler med merkantile og tekniske indgange.

En række skoler beskriver at fortrudt uddannelsesvalg er en væsentlig årsag til at elever afbryder uddannelsen, og at det hænger sammen med at en del elever ikke er afklarede med deres uddannelsesvalg og ikke har tilstrækkeligt kendskab til hvad uddannelsen indebærer, når de påbegynder den. Problemstillingen er blandt andet tydelig i en række handlingsplaner i forbindelse med det merkantile grundforløb hvor både handelsskoler og kombinationskoler beskriver problematikken med elever som når de starter på det merkantile grundforløb ikke er målrettede i forhold til det videre uddannelsesforløb og arbejdsområde. Nogle handelsskoler beskriver det således som en af de helt centrale udfordringer at opnå afklaring og målrettethed hos disse elever.

5 Skolernes indsatsområder

Dette afsnit kortlægger og analyserer skolernes indsatsområder som de beskrives i handlingsplanerne. Afsnittet indledes med en sammenfatning af analysens hovedresultater og en beskrivelse af hvordan skolerne forstår begrebet indsatsområde. Dernæst giver underafsnit 5.2 et overblik over fordelingen af skolernes indsatsområder i forhold til tilgange, målgrupper og tidspunkter på uddannelsen med fokus på forskelle mellem skoleformer.

5.1 Overordnet om skolernes indsatsområder

Skolernes indsatsområder dækker en lang række tiltag, men der er også mange fællestræk på tværs af skolerne. Sammenfattende viser analysen at:

- Indsatsområder hvor skolerne opretter eller styrker særlige funktioner eller ansætter ressourcepersoner på skolen, samt indsatsområder hvor skolerne udvikler og tilbyder mere differentierede undervisningstilbud, fx grundforløbspakker, fylder mest i handlingsplanerne. Derefter kommer indsatsområder der fokuserer på at sikre en god overgang til og fastholdelse i praktikken, og indsatsområder i forhold til at forbedre skolemiljøet.
- Elever med personlige og sociale problemer eller behov for at udvikle personlige og sociale kompetencer og elever med faglige vanskeligheder er de mest udbredte målgrupper for skolernes indsatser.
- Alle skoler har indsatsområder der er rettet mod grundforløbet hvor skolerne typisk har identificeret det største frafald. Knap halvdelen har et indsatsområde der retter sig mod hovedforløbet, og 37 % har et indsatsområde der handler om overgangen fra grundforløb til hovedforløb.

Skolernes forståelse af begrebet indsatsområde

Skabelonen for handlingsplanerne lægger op til en adskillelse mellem skolernes indsatsområder i 2008 og deres indsatsområder i 2009. Skolerne skal først foretage en opfølgning på deres indsatsområder fra handlingsplanen fra 2008 og derefter prioritere og beskrive indsatsområder i 2009. Af skabelonen fremgår det at indsatsområder for 2008 kan videreføres til 2009, men at de så skal have et nyt effektmål. Skabelonen bygger således på en implicit forudsætning om at indsatsområder fra 2008 er gennemført med et givet resultat der kan opgøres i handlingsplan 2009, og at nye eller samme indsatsområder derefter kan formuleres eller reformuleres fremadrettet. Det fremgår af de indsendte handlingsplaner at praksis ikke altid svarer til denne forventning.

I skolernes udfyldte handlingsplaner er der ikke altid en klar skelnen mellem indsatsområder i 2008 og indsatsområder i 2009. Der er desuden forskel på hvilken sammenhæng skolerne ser mellem deres indsatsområder i 2008 og det de har valgt at beskrive som indsatsområder i 2009. Skolerne har således forskellige opfattelser af hvad man skal forstå ved et indsatsområde, og hvordan indsatsområder hænger sammen fra år til år.

I en del handlingsplaner overfører skolerne indsatsområder fra 2008 til 2009. I nogle tilfælde har skolerne de samme indsatsområder med den begrundelse at de endnu ikke er nået langt nok med indsatsområderne og det derfor stadig er de samme elementer der er i fokus. Det fremgår på den måde af handlingsplanerne at indsatsområdernes implementeringstid og -proces ikke nødvendigvis falder sammen med processen for arbejdet med handlingsplanerne hvilket gør det vanskeligt for skolerne at adskille indsatser fra år til år. I flere handlingsplaner justerer og udvikler skolerne imidlertid deres indsatsområder fra 2008 på baggrund af de erfaringer de har gjort sig siden sidste handlingsplan, og i en række tilfælde tilføjer skolerne desuden nye indsatsområder, fx hvis de har behov for at forstærke indsatsen eller er blevet opmærksomme på nye udfordrin-

ger. I enkelte tilfælde tager skolerne et indsatsområde ud af handlingsplanen fordi det ikke har kunnet gennemføres.

En mindre del af skolerne forstår imidlertid indsatsområder anderledes. Disse skoler ser indsatsområder som et nyt fokusområde som skolen ikke hidtil har beskæftiget sig med, men som de vil arbejde med fremover. Indsatsområder fra 2008 kan dermed stadig være aktuelle, men uden at skolerne beskriver dem som et særligt indsatsområde i 2009.

I skolernes beskrivelser af deres særlige indsatsområder i 2009 er der stadig – som det også var tilfældet i handlingsplanerne fra 2008 – forskel på hvordan skolerne formulerer et indsatsområde i forhold til om det tager udgangspunkt i fx målgrupper eller metoder, hvor bredt det dækker, hvilket niveau det placerer sig på og hvor detaljeret skolerne beskriver indsatsen. Der er fx ikke en ensartet forståelse af hvordan der skelnes mellem et indsatsområde og et redskab eller en aktivitet. Det der på den ene skole er ét blandt flere redskaber under et mere overordnet indsatsområde, udgør på en anden skole et indsatsområde i sig selv.

EVA's analyse har identificeret forskellige logikker til strukturering af indsatsområder i handlingsplanerne. I nogle handlingsplaner er det en bestemt målgruppe der er omdrejningspunktet, fx tosprogede elever, og indsatsområdet kan indeholde en række forskellige redskaber til at fastholde denne målgruppe. Andre gange er det en bestemt afdeling eller et bestemt tidspunkt i uddannelsesforløbet, fx en bestemt indgang på grundforløbet, en bestemt retning på hovedforløbet eller overgangen fra grundforløb til hovedforløb. Også her kan der anvendes flere forskellige tilgange og redskaber inden for indsatsområdet. Endelig kan indsatsområderne være centreret omkring den tilgang, metode eller aktivitet som indsatsområdet indebærer. Her er et indsatsområde fx en mentorordning eller udvikling af grundforløbspakker, og der kan være flere målgrupper – eller en bredere defineret målgruppe – for indsatsen. Den sidstnævnte måde at karakterisere og opdele indsatsområder på er den hyppigst forekommende i handlingsplanerne.

Nogle skoler beskriver indsatsområder som indeholder tiltag der er obligatoriske for skolerne – fx grundforløbspakker – men som altså tillægges en særlig betydning i frafaldsbekæmpelsen og derfor indgår i handlingsplanerne for øget gennemførelse. Andre indsatsområder og redskaber er frivillige for skolerne.

Den overordnede kortlægning af skolernes indsatsområder i underafsnit 5.2 tager udgangspunkt i skolernes særlige indsatsområder i 2009 frem for skolernes opfølgning på indsatsområder fra 2008. Der hvor skolerne har fremhævet at indsatsområder fra 2008 også er indsatsområder i 2009, men uden at det er anført som indsatsområder i 2009, er disse imidlertid også medtaget i analysen. Skolernes særlige indsatsområder i 2009 giver det mest komplette billede af skolernes indsats netop nu, idet skolernes omprioriteringer på baggrund af erfaringer er inkluderet. Desuden er skolernes beskrivelser af særlige indsatsområder i 2009 ofte mere udtømmende og ensartede end deres beskrivelser af og opfølgning på indsatsområder fra handlingsplanen fra 2008. Det betyder imidlertid at analysen ikke skelner mellem indsatser der er påbegyndt og stadig i gang, og indsatser der forventes gennemført fremover, eftersom denne forskel ikke altid fremgår tydeligt af handlingsplanerne.

Skolernes erfaringer med indsatsområder fra 2008 indgår i den detaljerede analyse af de enkelte indsatsområder i afsnit 6.

5.2 Skolernes indsatsområder fordelt på tilgange, målgrupper og tidspunkt

Dette afsnit kortlægger skolernes indsatsområder i 2009 i forhold til:

- Overordnede tilgange og metoder i forbindelse med skolernes indsatsområder
- Elevgrupper som indsatsområderne er rettet mod
- Tidspunkter på uddannelsen som indsatsområderne er rettet mod.

5.2.1 Tilgange og metoder i skolernes indsatsområder

EVA har i sin analyse af skolernes indsatsområder grupperet indsatsområderne i forhold til de overordnede tilgange og metoder som de dækker over. Inddelingen er foretaget på baggrund af læsningen af handlingsplanerne og en række tydelige ligheder mellem indsatsområder på tværs af skolerne. Skolernes indsatsområder grupperes i analysen under følgende overskrifter:

- **Kompetenceudvikling og udvikling af særlige funktioner.** En type indsatsområder retter sig mod at udvikle og udvide kompetencer og ressourcer blandt skolens medarbejdere i forhold til at håndtere frafaldsudfordringerne og de frafaldstruede elever. Der skelnes herunder mellem to typer af indsatsområder: for det første de indsatsområder der retter sig mod at uddanne eller ansætte særlige resourcepersoner (fx mentorer, elevcoaches eller frafaldskoordinatorer) eller udvikle og organisere særlige funktioner, fx kontaktlærerfunktionen, og for det andet indsatsområder der dækker en bredere kompetenceudvikling af skolens lærere.
- **Undervisningstilbud og pædagogisk tilrettelæggelse.** En anden type indsatsområder retter sig i høj grad mod at skabe differentierede undervisningsforløb eller undervisningstilbud til forskellige elevgrupper, fx i form af grundforløbspakker. Herunder hører også indsatsområder der indeholder praksisnær undervisning og en del indsatsområder som handler om at kompetencevurdere eleverne med henblik på deres særlige behov så de kan modtage det rette undervisningstilbud.
- **Indsatser i relation til praktik.** En tredje type indsatsområder koncentrerer sig om elevernes mulighed for at påbegynde og gennemføre praktikforløb, herunder en indsats for at skaffe praktikpladser, samarbejde med praktiksteder og hjælpe eleverne med at søge og gennemføre praktikken. Disse indsatsområder retter sig både mod eleverne og praktikstederne.
- **Skolemiljø.** En fjerde type indsatsområder drejer sig om at skabe et bedre skolemiljø. Det kan være i relation til skolens fysiske skolemiljø, de sociale rammer og relationer og fællesaktiviteter, herunder sundheds- og idrætsaktiviteter.
- **Registrering og procedurer i forbindelse med frafald og fravær.** En femte type indsatsområder retter sig mod at opnå mere information om og større opmærksomhed på frafald og indikatorer på frafald. Herunder findes en gruppe indsatsområder der skal forbedre registrering i forbindelse med frafald og frafaldsudfordringer for skolen eller indføre procedurer til at udbrede og anvende denne information. Desuden er der indsatsområder der sigter mod registrering af elevers fravær og procedurer for opfølgning på elevers fravær.
- **Eksternt samarbejde.** Den sjette type indsatsområder drejer sig om at skolerne ønsker at sætte fokus på samarbejde med eksterne interessenter, herunder typisk UU-centre, produktionskoler og folkeskoler, men også forskellige kommunale myndigheder eller lokalområdet. Under denne overskrift findes også de indsatsområder der handler om potentielt kommende elevers og andre interessenters kendskab til og opfattelse af uddannelsen.

Tabel 1 viser hvor stor en andel af skolerne der har indsatsområder inden for de forskellige typer. Skolerne har hver beskrevet mellem to og syv indsatsområder, og fordelingen af indsatsområder summerer derfor ikke op til 100 %.

Tabel 1
Overordnede tilgange og metoder i skolernes indsatsområder fordelt på skoleformer

	Alle skoler (N=98)	Handelsskoler (N=30)	Tekniske skoler (N=24)	SOSU-skoler (N=19)
Kompetenceudvikling og udvikling af særlige funktioner	81 %	83 %	75 %	89 %
Undervisningstilbud og pædagogisk tilrettelæggelse, fx grundforløbspakker	66 %	70 %	75 %	74 %
Indsatser i relation til praktik	52 %	60 %	54 %	52 %
Skolemiljø	45 %	43 %	54 %	47 %
Registrering og procedurer i forbindelse med frafald og fravær	31 %	17 %	42 %	37 %
Eksternt samarbejde	26 %	20 %	38 %	26 %

Kilde: EVA's opgørelse af indsatsområder i skolernes handlingsplaner.

Tabellen viser for det første hvor mange ud af samtlige skoler der har indsatsområder inden for de forskellige typer, inklusive handelsskoler, tekniske skoler, landbrugsskoler og SOSU-skoler (i alt 98 skoler), eksklusivt klinikkassistentkoler og den pædagogiske grunduddannelse (PGU) og den pædagogiske assistentuddannelse (PAU) på professionshøjskolerne. Tabellen omfatter handelsskoler, tekniske skoler og SOSU-skoler, men ikke kombinationsskoler og landbrugsskoler. Disse vises som nævnt i underafsnit 4.1 ikke separat fordi det er vanskeligt at udlede mønstre for disse skoleformer.

Med hensyn til bredde og niveau for indsatsområderne er der som tidligere beskrevet stor forskel på hvordan skolerne definerer et indsatsområde. Det der på den ene skole er et indsatsområde, er på en anden skole ét blandt flere redskaber eller aktiviteter under et mere overordnet indsatsområde. EVA har derfor foretaget en vurdering af hvor skolernes indsatsområder hovedsagelig bør placeres, men i nogle tilfælde har det ikke været muligt at placere et indsatsområde inden for kun én type indsats.

Kortlægningen af skolernes indsatsområder viser at kompetenceudvikling og udvikling af særlige funktioner samt undervisningstilbud og pædagogisk tilrettelæggelse er de tilgange der fylder mest i skolernes prioriteringer i handlingsplanerne. Dette gælder for alle skoleformer. 81 % af skolerne har et indsatsområde der indebærer kompetenceudvikling og nye eller ændrede funktioner, og 66 % har et indsatsområde der omhandler differentierede undervisningstilbud.

Under kategorien Kompetenceudvikling og udvikling af særlige funktioner er særligt indsatsområder hvor skolerne uddanner eller opretter særlige funktioner eller ansætter resourcepersoner på skolen, meget udbredte – de findes i 76 % af handlingsplanerne. Lige over en fjerdedel af skolerne (27 %) har et indsatsområde der retter sig mod kompetenceudvikling af skolens lærere.

Indsatser for at sikre en god overgang til og en fastholdelse i praktikken og indsatser for et bedre skolemiljø er imidlertid også forholdsvis højt prioriteret af skolerne. Ca. halvdelen af skolerne (52 %) prioriterer praktikken, mens over 40 % satser på et indsatsområde der skal forbedre skolemiljøet.

Knap en tredjedel af skolerne (31 %) har et indsatsområde der handler om registrering og procedurer for informationsudbredelse og opfølgning i forbindelse med frafald og fravær. Lige over en fjerdedel af skolerne (26 %) har et indsatsområde rettet mod samarbejde med eksterne interessenter.

De tekniske skoler er relativt set mere tilbøjelige til at angive at de har et indsatsområde inden for samarbejde med eksterne interessenter, hvilket dækker over at mange tekniske skoler har fokuseret på samarbejde med produktionsskoler og Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU). En relativt stor andel af de tekniske skoler sætter desuden med deres indsatsområder fokus på registrering og procedurer i forbindelse med frafald og fravær.

For SOSU-skolerne gælder det at de stort set alle har et indsatsområde der handler om at oprette særlige funktioner eller særlige ressourcepersoner på skolen hvilket hænger sammen med at SOSU-skolerne i høj grad er optaget af at en stor gruppe elever har personlige problemer. Desuden er der i forhold til de øvrige skoler en forholdsvis stor andel af SOSU-skoler der fokuserer på et indsatsområde vedrørende registrering af og opfølgning på elevers fravær.

5.2.2 Målgrupper for skolernes indsatsområder

Skolerne er ikke altid lige specifikke i deres angivelse af og overvejelser om målgrupper for de forskellige indsatsområder, hvilket også var billedet i undersøgelsen af handlingsplaner for øget gennemførelse fra 2008. En stor del af skolernes indsatsområder er rettet mod alle elever på fx grundforløbet, men de frafaldstruede elever er naturligvis den egentlige målgruppe. For nogle indsatsområder er skolerne mere specifikke og beskriver nærmere hvilke elever indsatsområdet er rettet mod. Det er i enkelte tilfælde en statistisk defineret målgruppe – fx drenge under 17 år – men i de fleste tilfælde er det nærmere en beskrivelse af de udfordringer der optræder i forhold til elevgruppen.

Tabel 2 viser andelen af skoler der har indsatsområder der tydeligt er rettet mod nogle af de forskellige elevgrupper som fremgår af skolernes handlingsplaner. Skolerne har forskellige måder at beskrive målgrupper på i handlingsplanerne. Optællingen er foretaget på baggrund af skolernes angivelse af målgruppen. Det har ikke været muligt at identificere en specifik målgruppe for alle skolernes indsatsområder hvis skolerne i deres beskrivelse ikke selv nævner en sådan specifik målgruppe. I nogle tilfælde er der flere målgrupper for et indsatsområde. Der er fx skoler der har udvikling af grundforløbspakker som indsatsområde, og dette indsatsområde har som regel flere målgrupper.

Tabel 2
Målgrupper for skolernes indsatsområder fordelt på skoleformer

	Alle skoler (N=98)	Handelsskoler (N=30)	Tekniske skoler (N=24)	SOSU-skoler (N=19)
Elever med personlige/sociale problemer eller manglende personlige/sociale kompetencer	62 %	57 %	67 %	74 %
Elever med faglige/boglige problemer eller manglende faglige/boglige kompetencer	53 %	57 %	67 %	47 %
Uafklarede elever	19 %	23 %	13 %	11 %
Elever med stærke uddannelsesforudsætninger	24 %	30 %	42 %	16 %
Elever med indvandrerbaggrund	16 %	13 %	21 %	21 %

Kilde: EVA's opgørelse af målgrupper for indsatsområder i skolernes handlingsplaner.

De målgrupper der nævnes oftest i forbindelse med skolernes indsatsområder, er elever med personlige og sociale vanskeligheder eller elever som mangler personlige og sociale kompetencer. Disse to målgrupper kan være svære at adskille i handlingsplanerne og er derfor samlet i denne opgørelse. En overvejende del af skolerne (62 %) har et indsatsområde som er rettet mod disse elever. Det stemmer godt overens med de udfordringer skolerne beskriver, og en stor del af skolerne har altså fokus på denne type problemer blandt eleverne. For skolerne handler det på den ene side om at støtte og hjælpe eleverne med deres problemer så det ikke går ud over deres mu-

lighed for at gennemføre uddannelsen, og på den anden side om at udvikle elevernes sociale og personlige kompetencer så de kan lære at møde til tiden, at samarbejde og at gebærde sig i skolen såvel som på en kommende arbejdsplads. Det er således typisk tilgange og redskaber som etablering af særlige støttefunktioner og adgang til særlige ressourcepersoner på den ene side og differentierede undervisningstilbud der fokuserer på at udvikle sociale og personlige kompetencer, på den anden side som anvendes i forhold til denne målgruppe. En lidt større del af SOSU-skolerne og de tekniske skoler end handelsskolerne har indsatsområder rettet eksplicit mod denne målgruppe.

Omkring halvdelen af skolerne (53 %) har indsatsområder som de eksplicit skriver retter sig mod elever med svage faglige eller boglige forudsætninger. Her er det i høj grad differentierede undervisningstilbud og praksisnær undervisning der anvendes.

Ca. en femtedel af skolerne (19 %) har eksplicit indsatsområder der retter sig mod uafklarede elever der er i tvivl om deres uddannelsesvalg både før de starter på grundforløbet og i løbet af grundforløbet. Det kan imidlertid også være vanskeligt klart at definere hvilke elever der er uafklarede. Flest handelsskoler har indsatsområder rettet eksplicit mod de uafklarede elever, hvilket stemmer overens med at en række handelsskoler beskriver det som en særlig udfordring at eleverne ikke altid har en forestilling om hvilket arbejde uddannelsen kan føre til.

Knap en fjerdedel af skolerne (24 %) har i deres handlingsplaner prioriteret et indsatsområde som indbefatter aktiviteter rettet mod elever med stærke uddannelsesforudsætninger. Der er typisk tale om differentierede undervisningstilbud, fx en særlig grundforløbspakke til disse elever enten med fokus på studiekompetence eller med internationalt sigte eller grundforløbspakker med merit. Lidt flere tekniske skoler har indsatsområder for denne målgruppe. Her er det vigtigt at være opmærksom på at andre skoleformer, fx handelsskolerne, kan have en række tilbud for målgruppen som blot ikke er en del af deres fastholdelsesindsats. Men det tyder på at en række tekniske skoler har vurderet at de her har en udfordring med behov for en ekstra indsats.

16 % af skolerne har et indsatsområde der specifikt er rettet mod elever med indvandrerbaggrund. Tiltagene er koncentreret både om etablering og styrkelse af særlige funktioner og om særlige undervisningstilbud. Der er en lidt større del af SOSU-skolerne og de tekniske skoler end handelsskolerne der har et indsatsområde specifikt rettet mod elever med indvandrerbaggrund.

5.2.3 Indsatsområder og tidspunkter på uddannelsen

Skolernes indsatser er navnlig rettet mod grundforløbet. Alle skoler der udbyder grundforløb, har et indsatsområde der retter sig mod denne del af uddannelsen. Knap halvdelen af de skoler der udbyder hovedforløb, har et indsatsområde rettet mod hovedforløbet, herunder alle SOSU-skolerne.

37 % af skolerne har et indsatsområde der er rettet mod overgangen fra grundforløbet til hovedforløbet. Der er imidlertid ingen SOSU-skoler der har et sådant indsatsområde, men enkelte har et indsatsområde rettet mod overgangen mellem social- og sundhedshjælperuddannelsen og social- og sundhedsassistentuddannelsen.

Under en tiendedel af skolerne har et indsatsområde der er rettet specifikt mod starten af grundforløbet i form af introduktionsaktiviteter på grundforløbet, og ligeledes lidt under en tiendedel har et indsatsområde der retter sig mod tiden inden skolestart, fx i form af samtaler med eleverne inden tilmelding eller fokus på rekruttering. Flest handelsskoler har et indsatsområde der retter sig mod starten af grundforløbet.

6 De enkelte typer af indsatsområder

I de følgende afsnit analyseres indholdet i skolernes indsatsområder og skolernes erfaringer med indsatsen under de forskellige indsatsområder mere detaljeret. Analysen tager udgangspunkt i opdelingen af skolernes indsatsområder i forhold til tilgang eller metode, hvilket er den overvejende struktur i skolernes navngivning og opdeling af indsatsområderne. I analysen fremhæves en lang række eksempler på god praksis eller interessante erfaringer som kan være inspirerende for andre skoler, og som bidrager til et samlet billede af den række tiltag og erfaringer som skolerne giver udtryk for i deres handlingsplaner, uanset at det måske kun er en enkelt skole eller få skoler der fremhæver en specifik erfaring.

6.1 Kompetenceudvikling og udvikling af særlige funktioner

En meget udbredt gruppe indsatsområder retter sig mod at udvikle og udvide kompetencer og ressourcer blandt skolens medarbejdere i forhold til at håndtere frafaldsudfordringerne og de frafaldstruede elever. Det drejer sig dels om indsatsområder der retter sig mod at uddanne eller ansætte særlige resourcepersoner, fx mentorer, elevcoaches eller frafaldscoordinatorer, eller at udvikle og organisere særlige funktioner, fx kontaktlærerfunktionen, og dels om indsatsområder der retter sig mod en bredere kompetenceudvikling af skolens lærere.

En stor del af skolerne har allerede haft sådanne indsatsområder i deres handlingsplan fra 2008, og en del skoler har dermed gjort sig erfaringer som de bygger videre på i deres indsatsområder i 2009.

6.1.1 Særlige funktioner og resourcepersoner

En overvejende del af skolerne har, som tidligere beskrevet, fokus på elever med sociale og personlige vanskeligheder, og 76 % af skolerne har et indsatsområde rettet mod at etablere eller styrke adgangen til særlige resourcepersoner på skolen som kan støtte denne gruppe elever.

Fire typer af tiltag er særligt gennemgående i skolernes handlingsplaner (i nævnte rækkefølge):

- 1 Etablering og styrkelse af mentorordningerne (nævnes som indsatsområde eller redskab i 50 % af handlingsplanerne)
- 2 Styrkelse af kontaktlærerfunktionen (nævnes som indsatsområde eller redskab i 29 % af handlingsplanerne)
- 3 Ansættelse eller uddannelse af resourceperson med fokus på elevernes trivsel og fastholdelse – ofte kaldet elevcoach eller frafaldscoordinator (nævnes som indsatsområde eller redskab i 26 % af handlingsplanerne)
- 4 Etablering og styrkelse af muligheden for psykologbistand (nævnes som indsatsområde eller redskab i 24 % af handlingsplanerne).

Desuden optræder etablering eller styrkelse af en række andre støttefunktioner og adgang til resourcepersoner som indsatsområde eller redskab i flere handlingsplaner. Det drejer sig fx om socialpædagogiske medarbejdere, læsevejledere, praktikkoordinatorer, sprogkoordinatorer og studievejledere. Fælles for de særlige resourcepersoner er at de skal være opmærksomme på og støtte frafaldstruede elever. Nogle skoler beskriver at en stor gruppe af elever har behov for en tæt voksenkontakt og regelmæssige samtaler og lægger vægt på at det er vigtigt for fastholdelsen at eleven har stærke relationer til nogle af skolens medarbejdere. Dette kan være nogle af de behov som skolens resourcepersoner dækker.

Skolerne har forskellige tilgange i forhold til de særlige ressourcepersoner. Nogle skoler videreuddanner deres lærere til støttepersoner, fx kontaktlærere eller mentorer. Andre skoler ansætter en person udefra med det specifikke formål at agere fuldtidsstøtteperson for skolens elever med særligt fokus på fastholdelse, fx en elevcoach, en frafalds koordinator, en socialpædagogisk medarbejder eller en fast psykolog. Derudover beskriver nogle skoler at de etablerer eksternt samarbejde i forbindelse med eksempelvis virksomhedsmentorer, socialpædagogiske støtteordninger eller psykologordninger. Nogle tiltag indebærer således at der ansættes nye medarbejdere, andre at udvalgte medarbejdere videreuddannes. På nogle skoler er ressourcepersonerne allerede til stede, men her handler det nu om at definere deres arbejdsområder og skabe en bedre organisering af deres arbejde, fx ved hjælp af nye funktionsbeskrivelser og håndbøger eller nye ressource-team og samarbejdsprocedurer

Skolerne forstår ikke altid det samme ved de forskellige ressourcepersoner, og det kan således ikke på baggrund af handlingsplanerne afgrænses entydigt hvilken type opgaver den ene type ressourceperson tager sig af i forhold til den anden. Både mentorer og kontaktlærere kan have til opgave at tackle konflikter mellem eleverne, og på tværs af de enkelte skoler kan det være både kontaktlærerens, fastholdelseskoordinatorens og mentorenes opgave at registrere fravær og tage kontakt til eleverne for at få dem til at møde op om morgenen.

Det tyder på at denne uklarhed mellem de forskellige roller også kan være en udfordring for den enkelte skole. En teknisk skole vurderer at de mange forskellige ressourcepersoner har gjort det uklart for eleverne hvem der egentlig er deres "tovholder", og skolen har derfor et indsatsområde rettet mod at skabe større klarhed om de forskellige roller. Der er også eksempler på skoler der samler de forskellige støttefunktioner ét sted på tværs af indgange, hvilket en skole vurderer, har haft en positiv betydning, især for rummeligheden i forhold til forskellige elever. Skolen beskriver det sådan at man er gået fra et "fraværsteam" til "fastholdelsesteam".

Mentorordningerne

Mange af skolerne enten planlægger eller har allerede etableret mentorordninger med voksenmentorer, og af handlingsplanerne fremgår det at flere skoler har gjort sig vigtige erfaringer og planlægger ændringer på baggrund af disse. Det fremgår dog også af handlingsplanerne at det har taget tid at uddanne mentorerne, og nogle skoler påpeger at de endnu ikke kan se effekten af mentorordningerne. Flere skoler vurderer dog at det har bidraget med et generelt fokus på fastholdelse.

På tværs af skolerne beskrives en tendens til at flere elever har brug for ekstra opmærksomhed og støtte fra en voksen i løbet af uddannelsen. Mentorordningerne på skolerne ses som et vigtigt element i fastholdelsen af frafaldstruede elever og er rettet mod elever med sociale eller personlige problemer eller særlige behov. Mentorenes rolle og opgaver er ikke helt tydelig i skolernes handlingsplaner og heller ikke entydig på tværs af skoler og skoletyper. Mentorens funktioner spænder fra at være primær kontaktperson i forhold til UU og at sørge for eksempelvis at ringe eleverne op hvis de ikke møder om morgenen, til at fungere som en bredere defineret støtteperson for elever med behov for ekstra voksenstøtte. Mentorerne findes som regel internt på skolerne hvor fx udvalgte lærere gennemgår en mentoruddannelse, men enkelte skoler samarbejder med virksomhedsmentorer eller med mentornetværk i området. Der er også eksempler på at UU-vejledere varetager mentorfunktionen.

Flere skoler vurderer at der er et behov for og en efterspørgsel blandt eleverne efter mentorordninger, og at mentorordningen er et godt redskab til en tættere opfølgning på elever så frafaldstruede elever identificeres tidligere. En skole der har uddannet ni fuldtids- eller deltidsmentorer, har opgjort at lidt over 11 % af skolens elever har været i kontakt med en mentor. På en anden skole bad 33 elever fra augustoptaget om en mentor hvilket skolen vurderer som mange og et tegn på at tiltaget er meget relevant. En tredje skole beskriver at skolen har oplevet en massiv søgning til og behov for ordningen, idet helt op til 31 % af eleverne på grundforløbet har fået tildelt en mentor. Eleverne har på denne skole givet positive tilbagemeldinger om at mentorordningen medvirker til at de øger deres fokus på uddannelsen, og studievejledningen vurderer at det bidrager til øget fastholdelse. En fjerde skole har det indtryk at mentorordningen har virket for de socialt mest udsatte elever, fx er det lykkedes at få elever der har meldt sig ud, til at gen-

optage uddannelsen. Skolen mener dog også at det er en ressourcekrævende opgave der kræver en stram behovsstyring og en effektiv udnyttelse af ressourcerne.

Nogle skoler vurderer på baggrund af deres erfaringer at det er vigtigt med kontinuitet i tilknytningen mellem elev og mentor og påpeger at det er en fordel at have faste mentorer internt på skolen der kan følge eleverne tæt både på grundforløb og under praktikken. En teknisk skole vurderer desuden at fuldtidsmentorer fungerer bedre end deltidsmentorer.

En af de udfordringer skolerne er stødt på i deres arbejde med mentorordningen, er hvilke elever der skal tilbydes mentorordningen, og hvordan de identificeres. Det er ikke nok at etablere ordningen; det handler også om at få de elever der har et behov, til at benytte den. Nogle skoler nævner at eleverne fremover skal have bedre information om hvad mentorerne kan bidrage med. Eleverne skal vide at de har mulighed for at tage kontakt til en mentor hvis de har brug for støtte. Skolernes erfaringer viser at ligger en fortsat udfordring i dette informationsarbejde. Et andet spørgsmål er i hvilken grad det skal være eleven selv eller skolen der tager initiativ til at indgå en mentoraftale. En kombinationsskole vurderer i den forbindelse at der er forskel på hvilke elever mentorordningen virker for, idet forløbet for denne skole ser ud til at være mest givtigt når eleven selv har ønsket en mentor, i modsætning til tilfælde hvor eleven henvises af skolen og ikke selv ønsker en mentor.

Kontaktlærerfunktionen

Nogle skoler betragter kontaktlæreren som en støtteperson der skal være opmærksom på elevernes særlige behov og give eleverne støtte og vejledning når der er behov for det. Andre skoler beskriver kontaktlærerfunktionen som at den snarere er elevens bindeled mellem skole, erhvervsliv og praktiksted.

Skolerne har allerede gjort sig en del erfaringer med kontaktlærerrollen. Skolerne er generelt glade for de nye kontaktlærerfunktioner, men flere påpeger også et behov for udvikling da de oplever kontaktlærerrollen som udfordrende. Fx vurderer nogle skoler i deres handlingsplaner at det er en udfordring for kontaktlæreren at identificere de frafaldstruede elever i tide og finde ud af hvilke tilbud de skal have, og hvornår der skal sættes ind. Nogle skoler beskriver at kontaktlæreren i høj grad selv skal kunne håndtere mange af de problemstillinger der optræder i forbindelse med de frafaldstruede elever, men også vide hvornår der er tale om problemer som kræver en indsats af andre ressourcer. Desuden beskriver nogle skoler at kontaktlæreren varetager en central koordinerende funktion der kræver et godt samarbejde med øvrige ressourcepersoner.

Skolerne ser derfor et behov for at styrke koordinationen og samarbejdet mellem kontaktlærere og de øvrige støttepersoner. Skolernes erfaringer viser at det er centralt med en klar ansvarsfordeling hvor de involverede støttepersoner kender deres ansvarsområde og ved hvem de skal henvise til hvis der er behov for anden støtte. På tværs af de enkelte skolers erfaringer med de nye støttepersoner fremgår det således at rollerne internt skal defineres og koordineres.

Enkelte skoler har på baggrund af deres erfaringer fokus på at kontaktlærerfunktionen skal omorganiseres så den varetages af færre lærere som har en særlig interesse for området og får en særlig uddannelse. En SOSU-skole vil i den sammenhæng revidere kontaktlærernes funktionsbeskrivelse og etablere introkurser for nye kontaktlærere, oprette en elektronisk kontaktlærerhåndbog og styrke henvisningssystemet. En anden skole vil etablere en flørdning for kontaktlærere og sørge for at kontaktlærere arbejder sammen i par så de kan støtte hinanden. Samme ønske om at finpudse kontaktlærernes funktionsbeskrivelser og dermed styrke og definere kontaktlærers rolle ses hos flere andre skoler.

Nogle skoler har i deres indsatsområder i 2009 sat fokus på at udvide kontaktlærerordningen til hovedforløbene. Flere SOSU-skoler nævner fx at de arbejder med kontaktlærerrollen i relation til at skabe sammenhæng til og følge eleven i praktikken.

Ressourceperson med fokus på trivsel og fastholdelse

En række skoler har ansat eller udnævnt særlige ressourcepersoner der udelukkende skal have fokus på elevernes trivsel og fastholdelse. Titlen på disse ressourcepersoner varierer på tværs af

skolerne og kan være fastholdelseskoordinator, elevcoach, elevsupervisor, ungdomskonsulent, netværkskoordinator eller gennemførelsesvejleder. Typisk er der tale om én til to fuldtidsansatte medarbejdere der alene har denne funktion.

Opgaverne for denne type ressourcepersoner omfatter typisk at de skal være til stede i skolemiljøet, at de skal være opsøgende i forhold til eleverne og at de skal tage sig af elevernes trivsel og problemer – også det der vedrører elevens liv uden for skolen. En skole beskriver funktionen som en "backup ved mistrivsel" der skal sikre tryghed og nærvær. Andre skoler nævner at ressourcepersonen skal være initiativtager til sociale arrangementer, bidrage til et godt socialt miljø og forebygge konflikter mellem elever. På andre skoler skal ressourcepersonen bidrage til at styrke skole-hjem-samarbejdet og være sparringspartner i forhold til nye fastholdelsestiltag på skolen. En skole beskriver at funktionen rækker ud over skolelivet med hjælp og støtte til fx kontakt til det offentlige. En anden skole fremhæver at det netop er fokus på elevernes personlige problemer der adskiller denne funktion fra vejlederfunktionen. På den måde kan der ske en aflastning af lærerne som får mulighed for at sende nogle personlige problemstillinger videre til ressourcepersonen og koncentrere sig mere om det faglige.

De skoler der har oprettet en sådan funktion på skolen i forbindelse med deres handlingsplan fra 2008, vurderer at det har haft en positiv betydning. En handelsskole der har haft en elevcoach på den ene af to afdelinger, har eksempelvis så gode erfaringer at ordningen nu også indføres på den anden afdeling. En anden handelsskole vurderer på baggrund af en elevundersøgelse at 140 elever har været i kontakt med skolens ungdomskonsulent, og at 94 % af disse har været tilfredse eller meget tilfredse med samtalen. En teknisk skole har beskrevet en forholdsvis udførlig evaluering af skolens elevcoach-ordning som var et indsatsområde i skolens handlingsplan fra 2008. Skolen har gode erfaringer med ordningen. Som skolen skriver, viser evalueringen at elever som har haft samtaler med elevcoachen, oplever at elevcoachen hjælper til at få "mod på at gå i skole, ro og tryghed". Desuden viser evalueringen at eleverne navnlig taler med elevcoachen om personlige emner, og at elevcoachen dermed udfylder en særlig funktion på skolen.

Psykologbistand

Skolerne oplever det generelt som en udfordring at flere elever falder fra på grund af psykiske eller personlige problemer. Nogle skoler beskriver at deres eksisterende støttetilbud i form af eksempelvis en kontaktlærer eller mentorer ikke slår til når det gælder de elever der har de største udfordringer, og at det er nødvendigt med specialiseret psykologbistand for at kunne støtte denne gruppe. Nogle skoler ansætter en psykolog, og ellers planlægger mange skoler at samarbejde med nærliggende skoler eller med kommunen for derigennem at kunne tilbyde eleverne psykologbistand. I forlængelse af psykologtilbud er der desuden skoler der arbejder med at sikre fx socialrådgiverstøtte.

En række skoler har allerede etableret psykologordningerne, og flere skoler har gode erfaringer med disse tilbud og vurderer at ordningen er blevet anvendt. En SOSU-skole der har haft gode erfaringer med ordningen, vurderer at 10 % af skolens elever har anvendt psykologordningen.

En udfordring som nogle skoler nævner i forbindelse med psykologhjælp og også nogle af de øvrige støttefunktioner, er hvordan skolen identificerer de elever der har behov for tilbuddet. Der er enkelte eksempler på skoler der som indsatsområde har at udvikle fx samtaleværktøjer der skal være med til at identificere elevens eventuelle behov. Desuden vurderer en skole at det kan være en udfordring at vænne elever og lærere til at anvende de psykosociale tilbud på skolen da disse funktioner kan ses som myndighedspersoner og det derfor kan virke mere trygt for eleven at henvende sig til sin lærer som eleven kender og har tillid til, frem for en psykolog eller en socialrådgiver.

En teknisk skole beskriver i sin opfølgning på sidste års indsats at det har været en vigtig forudsætning at psykologerne har deltaget i møder med studievejledere og i kontaktlærer- og mentoruddannelsen for at sikre det optimale samspil mellem funktionerne i forhold til henvisning og anvendelse af psykologtilbud. Det er desuden skolens vurdering at det er af central betydning for virkningen af et psykologforløb at den pågældende elev selv er motiveret for at deltage i forløbet.

En anden teknisk skole vurderer tilsvarende at nogle elever kan have så svære sociale og personlige problemer at de kan være vanskelige at hjælpe trods diverse støttetilbud.

6.1.2 Kompetenceudvikling af lærere

Godt en fjerdedel af skolerne har fokus på at styrke lærernes kompetencer. Der er tale om to retninger inden for kompetenceudviklingen:

1. Kompetenceudvikling med fokus på social trivsel: klassekommunikation og konflikthåndtering
2. Kompetenceudvikling med fokus på fagdidaktiske eller faglige aspekter: læringsstile, undervisningsdifferentiering, praksisnær undervisning, it-kompetencer mv.

Kompetenceudvikling med fokus på elevernes trivsel

Den første type kompetenceudvikling begrundes i handlingsplanerne med at flere skoler antager at der er en positiv sammenhæng mellem elevernes sociale trivsel og fastholdelse af frafaldstruede elever. Flere skoler fortæller at der blandt deres elevgrundlag findes en del elever med en social adfærd og interaktion der skaber konflikter i klasseværelset. Problematikken om elevernes adfærd udgør en udfordring som mange skoler vil forsøge at løse via styrkelse af lærernes pædagogiske redskaber til at håndtere de konfliktfyldte situationer. Nogle skoler fortæller at der som en del af styrkelsen af klassens sociale trivsel og konfliktløsning er behov for at styrke lærernes styring af og autoritet i klasserummet og sikre at lærerne er i stand til at sætte de rette rammer for undervisningen. En kombinationsskole vurderer at det er nødvendigt at der i lærerkollegiet er fælles opbakning til de metoder til konfliktløsning som læreren anvender i klassen. En handelsskole hvis lærere sidste år alle deltog i et konfliktløsningskursus, vurderer at det har haft en god virkning for både lærere og elever.

En del af kompetenceudviklingen skyldes et behov der er opstået på baggrund af etableringen af de forskellige nye støttetilbud og støttefunktioner som skolerne har igangsat med udgangspunkt i deres handlingsplaner fra 2008. En teknisk skole vurderer fx at det er en udfordring for lærerne at navigere inden for de mange nye tilbud til frafaldstruede elever. Det at lærerne skal kunne identificere de relevante elever og henvise til det rigtige støttetilbud, kræver ifølge skolen i sig selv kompetenceudvikling. Derfor har nogle skoler sat fokus på at styrke lærernes kompetencer og redskaber til at identificere elever der ikke trives og dermed er frafaldstruede, eller elever med behov for ekstra støtte.

Kompetenceudvikling med fokus på fagdidaktiske redskaber

Den anden type indsatsområde med fokus på kompetenceudvikling er rettet mod efteruddannelse af lærerne inden for forskellige fagdidaktiske redskaber såsom undervisningsdifferentiering, læringsstile og praksisnær undervisning. Derudover planlægger flere skoler opkvalificering af lærerne i forhold til it-kompetencer. Også kompetenceudvikling i forhold til faglige redskaber hænger sammen med skolernes øvrige indsatsområder såsom etablering af særlige grundforløbspakker med niveauopdeling og fokus på praksisnær undervisning. Indsatsområder der handler om mere differentierede undervisningstilbud, giver behov for kompetenceudvikling af lærerne.

En kombinationsskole der i sidste års handlingsplan havde kompetenceudvikling af lærerne som indsatsområde, vurderer at det særligt har været en udfordring at få samlet lærerne til de interne tværgående kurser og inspirationsoplæg på grund af deres undervisningsforpligtelser. Skolen påpeger at de mange interne kurser kræver ressourcer til vikarer hvis det skal undgås at kurserne gennemføres på bekostning af undervisning af skolens elever. Skolen har i den forbindelse haft succes med et kursus i it-opkvalificering der blev lagt uden for undervisningstiden.

Enkelte skoler beskriver i handlingsplanerne at også den pædagogiske ledelse skal efteruddannes i fastholdelse af de frafaldstruede elever. Det er imidlertid mindre hyppigt forekommende, og de fleste kompetenceudviklende tiltag er rettet mod lærerne. Hvordan lærerne mere præcist skal efteruddannes, eller hvilke kurser lærerne skal deltage i, uddyber kun få skoler i handlingsplanerne.

6.2 Undervisningstilbud og pædagogisk tilrettelæggelse

Handlingsplanerne viser at to tredjedele af skolerne prioriterer indsatsområder der handler om udbud af forskelligartede undervisningstilbud, herunder navnlig rettet mod at etablere eller styrke

strukturerede og differentierede undervisningstilbud til forskellige elevgrupper. I en tredjedel af handlingsplanerne indgår en indsats for at gøre undervisningen mere praksisnær, enten som et indsatsområde eller som et af flere redskaber under et indsatsområde.

6.2.1 Differentierede undervisningstilbud

Skolernes indsatsområder for at etablere eller styrke differentierede undervisningstilbud har forskellige former:

- Langt størstedelen af indsatsområderne handler om at fortsætte, udvikle og udbrede grundforløbspakker på skolen. Grundforløbspakkerne skal blandt andet sikre at grundforløbene tager højde for forskellige elevers forskellige behov.
- En række indsatsområder fokuserer på at skabe særlige undervisningstilbud som et supplement til den almindelige undervisning.
- Nogle indsatsområder handler om at der i den konkrete undervisningssituation skal være større fokus på at forskellige elever har forskellige behov og måder at lære på, og andre indsatsområder handler om læringsstile og forskellige undervisningsformer.
- Endelig er der indsatsområder der fokuserer på hvordan skolen vurderer hvilke elever der skal have hvilke tilbud, hvilket beskrives som en forudsætning for at kunne gennemføre en differentieret undervisning.

Mange skoler har navnlig haft indsatsområder med grundforløbspakker i deres handlingsplan fra 2008, og indsatsområderne handler således i høj grad om at justere, videreudvikle og eventuelt udbrede tilbuddene til nye elevgrupper.

Skolerne beskriver ikke altid lige detaljeret hvilke undervisningstilbud indsatsområderne konkret indeholder. Der tegner sig dog et billede af at de differentierede undervisningstilbud retter sig mod at udvikle elevernes kompetencer inden for flere områder:

- *Sociale og personlige kompetencer.* Nogle skoler fokuserer på undervisningstilbud der retter sig mod at udvikle elevernes sociale og personlige kompetencer. En skole beskriver fx at en grundforløbspakke indeholder undervisning der er med til at øge elevers selvværd og selvtillid. En anden skole beskriver et særligt undervisningsforløb der adskiller sig markant fra den traditionelle faglige undervisning i indhold og metode og sigter mod at udvikle elevernes kompetencer i forhold til personlige styrker som målbevidsthed, samarbejdsevne, personlig fremtoning og velvære.
- *Boglige kompetencer.* En række skoler beskriver at frafaldstruede elever ofte har boglige udfordringer som fx læsevanskeligheder. Derfor har en række skoler tiltag som fokuserer på særlig ekstraundervisning inden for læsning, skrivning og studieteknik. Der er eksempler på en læseklasse og på et værksted hvor eleverne kan arbejde med læsning, skrivning, regning og it. En gruppe skoler har desuden fokus på at skabe særlige undervisningstilbud til elever med stærke uddannelsesforudsætninger så erhvervsuddannelserne fortsat er attraktive for disse elever. Skolerne vil gerne kunne tilbyde grundforløbspakker eller tilbud til disse elever. Det indebærer fx fag på højt niveau, et internationalt sigte med praktik i udlandet eller fokus på iværksætteri. En handelsskole beskriver at den ved hjælp af en businessklasse med fokus på overgangen til korte videregående uddannelser vil forsøge at nedbringe antallet af elever der afbryder på grund af forkert uddannelsesvalg. For flere skoler er der tale om nye indsatsområder som ikke var med i handlingsplanen fra 2008.
- *Faglige kompetencer.* En del skoler beskriver at der lægges vægt på mere praksisnær undervisning. Underafsnit 6.3.2 handler om skolernes indsatsområder og tiltag på dette område.
- *Kulturelle og sproglige kompetencer for elever med indvandrerbaggrund.* Enkelte skoler har indsatser der skal skabe særlige undervisningstilbud til elever med indvandrerbaggrund, fx en grundforløbspakke som udbydes på en kombinationsskole, med fokus på sprog og kultur.

Grundforløbspakker

De grundforløbspakker der beskrives i skolernes handlingsplaner, indeholder ofte flere elementer end differentierede undervisningstilbud. Andre elementer kan være sociale aktiviteter, en særlig klassetilknudning, fokus på ernæring og motion og særlige ressourcepersoner der er tilknyttet grundforløbspakken. Det tyder på at grundforløbspakkerne på nogle skoler kan have karakter af en ramme for en række af de tiltag skolerne har taget for at støtte frafaldstruede elever og skabe en højere grad af gennemførelse. Grundforløbspakkerne indeholder således også aktiviteter der

retter sig mod et godt skolemiljø med gode sociale relationer og trygge og faste rammer om elevernes hverdag. Disse elementer beskrives yderligere i underafsnit 6.4.

Flere skoler skriver i deres handlingsplaner at de har gode erfaringer med grundforløbspakkerne. En skole beskriver fx at den har mindre frafald på grundforløbspakkerne end på resten af indtaget. Andre mener at grundforløbspakker har fastholdt elever der ellers ville være faldet fra. Der er dog også en del skoler der mener at de endnu ikke kan vurdere effekten på frafaldet. Skolerne har dog indtryk af at eleverne har taget godt imod pakkerne at dømme ud fra fx elevtilfredshedsundersøgelser, og flere skoler vurderer at pakkerne rummer mulighed for at skabe en god social sammenhængskraft. Nogle skoler beskriver at pakkerne giver gode muligheder for at tilgodese elever med forskellige behov. En skole fremhæver imidlertid den erfaring at det er vigtigt at den undervisning der berettiger en grundforløbspakke, er anderledes end den traditionelle, og at det faglige bliver løftestang for den sociale og personlige indsats.

En udfordring der knytter sig til skolernes forskellige undervisningstilbud, er ifølge nogle skoler at udbrede information om og kendskab til skolens tilbud til de relevante interessenter, både elever, forældre og vejledere, og det skal der sættes fokus på fremover.

Kompetencevurdering

Flere skoler beskriver en række perspektiver i at have et øget fokus på at vurdere elevernes forudsætninger og behov. En skole vurderer fx at det har givet et bedre grundlag for at sammensætte homogene klasser som fungerer bedre fagligt og socialt. Andre skoler nævner at øget fokus på screening af elever har medført at der aldrig før har været så mange elever der har modtaget socialpædagogisk støtte. Nogle skoler beskriver at de indleder processen med at kompetencevurdere eleverne allerede ved tilmelding, dvs. inden skolestart.

Nogle skoler beskriver dog også en række udfordringer forbundet med at kompetencevurdere eleverne. Nogle skoler beskriver at det er en udfordring at finde en god og ensartet metode til at vurdere elevernes behov med, og flere skoler har bedre kompetencevurdering og placering eller henvisning til skolens forskellige tilbud som indsatsområde. En skole beskriver fx at kompetencevurderingerne skal kvalificeres da det er væsentligt at alle team omkring grundforløbet har en ensartet holdning til hvad man skal være opmærksom på når nye elever starter.

6.2.2 Praksisnær undervisning

En del af skolerne har øget praksisnærhed som et element i deres handlingsplaner. Nogle skoler har det som et selvstændigt indsatsområde, mens en del skoler nævner det i forbindelse med flere elementer i en grundforløbspakke. En tredjedel af skolerne har praksisnærhed som et element i et indsatsområde, og i ca. halvdelen af tilfældene er det det dominerende element.

Målgruppen for disse indsatser beskrives forskelligt af skolerne. Nogle beskriver den som uddannelsestrætte elever med manglende motivation, og andre beskriver den som elever der ikke er afklarede i forhold til valg af uddannelse og mangler kendskab til hvad arbejdsområdet indebærer. Andre beskriver at målgruppen er elever der har behov for at udvikle deres faglige kompetencer ved hjælp af mere praksisnære metoder end den almindelige undervisning. Således tjener indsatsen også flere formål på skolerne.

Skolernes indsatser indeholder også flere tilgange:

- En forholdsvis stor del af skolerne benytter sig af kortere praktikforløb på grundforløbet og virksomhedsforlagt undervisning.
- Nogle skoler fokuserer på at undervisningens tilrettelæggelse i almindelighed skal have større fokus på det praktiske. Nogle handelsskoler anvender fx en øvebutik. Det kan også være et fokus på at anvende eller udvikle undervisningsmateriale med udgangspunkt i praktiske opgaver eller udvikling af særlige tværfaglige praksisnære undervisningsforløb. En skole arbejder med at gøre teorifag meningsfulde hvilket også kommer til udtryk ved mere praksisnære fagbetegnelser. Nogle handelsskoler arbejder med praksisorienterede aktiviteter og projekter som iværksætterøvelser og SIMU-aktiviteter hvor simulering anvendes som værktøj og metode indenfor undervisning i virksomhedsdrift og hvor eleverne således fx prøver at skabe en virksomhed.

- På en enkelt skole har skolens lærere været i praktik i det pågældende erhverv.
- På nogle skoler er der oprettet en praksisklasse eller en grundforløbspakke hvor de forskellige elementer indgår.

En forholdsmæssig stor andel af handelsskolerne har et indsatsområde der i større eller mindre grad indebærer et fokus på at skabe mere praksisnær undervisning, og en række kombinations-skoler har desuden et sådant fokus for det merkantile grundforløb. Det kan hænge sammen med den udfordring som flere handelsskoler giver udtryk for, vedrørende elever der ikke er målrettede og afklarede i forhold til den konkrete uddannelse og det kommende arbejdsområde. Der er derfor behov for at give eleverne et større indblik i og en større motivation i forhold til det arbejdsområde som uddannelsen leder frem til, ved tidligt i uddannelsen at tilbyde eleverne en mere praksisnær undervisning.

De skoler der har haft en indsats for mere praksisnær undervisning i deres handlingsplan fra 2008, fremhæver i høj grad at de har haft positive erfaringer med dette. Flere planlægger på den baggrund at fortsætte og udvide tiltagene. En skole skriver fx at virksomhedsforlagt undervisning har gjort underværker over for skoletrætte elever, en anden at det bidrager til at eleverne bliver mere målrettede i deres uddannelsesforløb. En tredje skole skriver at skolens praksisklasse har levet op til sit formål og haft den forventede virkning på gennemførelsen. Desuden vurderer skolen at eleverne i klassen er trygge, arbejder i et tempo der passer dem, og arbejder med emner de synes giver mening. En anden skole skriver at anvendelse af forskellige praksisorienterede aktiviteter i undervisningen har skabt stor energi og aktivitet hos eleverne sammenlignet med den normale undervisning. Eleverne tilkendegiver ifølge skolen at den anderledes pædagogiske tilgang og afvekslingen fra hverdagen er vigtig for deres fastholdelse.

Anvendelse af praktik på grundforløbet og virksomhedsforlagt undervisning kan ifølge nogle skoler også have en positiv virkning i forhold til elevernes mulighed for at finde en praktikplads og gennemføre praktikken. Dels bliver eleverne bekendt med hvad de kan forvente af praktikken, dels kan virksomhedsforlagt undervisning i nogle tilfælde danne udgangspunkt for at der indgås uddannelsesaftaler, og at eleverne dermed kan færdiggøre uddannelsen. Enkelte skoler nævner dog nogle udfordringer ved at anvende virksomhedsforlagt undervisning på grundforløbet. En skole skriver fx at forløbenes succes er meget afhængig af og følsom over for den enkelte virksomhed og elev og kemien mellem dem. Skolen har således også oplevet at elever har afbrudt uddannelsen som følge af praktikopholdet. En anden skole beskriver at skolen har lagt et stort arbejde i at etablere virksomhedsforlagt undervisning i en stor del af grundforløbet for en af skolens grundforløbspakker med store forventninger til dette tiltag. Skolens forventninger er dog ikke blevet indfriet da der stadig er et relativt højt frafald for denne gruppe elever, men skolen vil forsøge at videreudvikle konceptet.

En række SOSU-skoler arbejder med at skabe et bedre samspil mellem skole og praktik som også kan forstås som en øget praksisnærhed i undervisningen idet det handler om at trække erfaringer og oplevelser fra praktikken ind i undervisningen. En skole forsøger at udvikle pædagogiske tiltag vedrørende sammenhængen mellem praktik og skole, fx ved at vejledere fra praktikken kommer ind på skolen for at undervise og for at deltage ved elevernes faglige fremlæggelser.

6.3 Indsatser i relation til praktik

Omkring halvdelen af skolerne har prioriteret at have et indsatsområde der koncentrerer sig om elevernes mulighed for at komme i praktik og gennemføre hovedforløbet. Disse indsatsområder tager udgangspunkt i at en række skoler har identificeret udfordringer i forhold til frafald i overgangen fra grundforløb til hovedforløb, altså elever der ikke får en uddannelsesaftale når de har afsluttet grundforløbet. En række skoler der har desuden indsatsområder rettet mod selve hovedforløbet for at forebygge at uddannelsesaftaler afbrydes. Flere af skolernes indsatsområder indeholder en kombineret indsats på begge områder, men nedenfor beskrives skolernes tiltag for hvert område. Tiltagene er rettet både mod eleverne og mod praktikstederne.

6.3.1 Bedre overgang fra grundforløb til hovedforløb

Navnlig skoler med tekniske og merkantile indgange, men også landbrugsskolerne, har indsatsområder der retter sig mod at øge overgangsfrekvensen fra grundforløb til hovedforløb. Det drejer sig om i alt 37 % af skolerne. Skolernes indsatsområder indeholder forskellige elementer. Ofte anvender skolerne flere redskaber på samme tid under disse indsatsområder.

- *Indsats for at skaffe flere praktikpladser.* En række skoler beskriver at de gør en øget indsats for at opsøge virksomheder og på den måde forsøge at skaffe flere praktikpladser. En skole beskriver fx en aktivitet kaldet "Bryd barriererne, ansæt en elev" hvor skolen har et særligt fokus på virksomheder der tidligere har haft elever, men ikke har det længere. Flere skoler beskriver at det er vigtigt for skolen løbende at have en god kontakt til og et godt samarbejde med erhvervslivet med henblik på at øge virksomhedernes interesse i at tage elever. Derfor arbejder nogle skoler på en generelt tættere tilknytning til erhvervet, fx nævner en skole at man har en erhvervskoordinator blandt skolens lærere. Andre skoler skriver at de i indsatsen satser på at inddrage lokale uddannelsesudvalg.
- *Indsats for at matche elever med praktiksteder.* Flere skoler beskriver at de arbejder med at matche elever med praktiksteder. Det sker fx gennem jobdating eller karrieredage hvor elever og virksomheder møder hinanden. Der er også skoler der sætter fokus på løbende at synliggøre hvilke elever der er praktikpladssøgende, og der er desuden en skole der beskriver at alle elever skal udarbejde en elevprofil som praktikkoordinatoren anvender i sit arbejde med at matche elever og praktiksteder.
- *Indsats for at forberede eleverne på praktikken.* En stor del af skolerne lægger i deres indsatsområder vægt på hvordan skolen kan støtte eleverne i at finde en praktikplads. For det første udbyder en række skoler forskellige kurser og undervisningsforløb der skal forberede eleven til praktikken, herunder fx undervisning i og støtte til praktikpladssøgning, undervisning i ansættelsessamtaler, undervisning i praktikforståelse og indblik i forskellige muligheder i forskellige brancher. En skole har fx et undervisningsforløb der hedder Nu vil jeg i lære, en anden kalder det praktikvejledningsmodul, og en tredje skole afslutter grundforløbet med et kursus kaldet Min karriereplan. For det andet anvender skolerne individuelle samtaler med skolens ressourcerpersoner, fx elevcoaches eller mentorer, der hjælper eleverne med at søge praktikplads. En række skoler anvender systematisk udslusningssamtaler med elever der er ved at være færdige med grundforløbet uden at have en praktikplads, andre skoler sørger blot for et øget fokus fra kontaktlæreren mod slutningen af grundforløbet. Endelig anvender en del skoler – som nævnt i underafsnit 6.2 – praktik i grundforløbet.

Nogle skoler beskriver i deres handlingsplaner deres erfaringer med indsatsen fra sidste års handlingsplaner for at få flere elever til at indgå en uddannelsesaftale. En skole vurderer fx at den har haft gode erfaringer med aktivt at opsøge virksomheder for at få dem til at tage imod elever, hvilket ifølge skolen har øget overgangsfrekvensen. Skolen tror imidlertid ikke at den vil have lige så meget held med dette i den kommende tid på grund af den ændrede situation på arbejdsmarkedet og mindre efterspørgsel efter elever. En anden skole vurderer at have haft stor succes med at etablere karrieredage hvor virksomheder har deltaget og mødt eleverne, og skolen har fået den tilbagemelding fra både virksomheder og elever at karrieredagene har medvirket til etablering af uddannelsesaftaler. En lignende erfaring findes på en skole der har holdt jobdating hvor virksomheder der søger elever, stiller op på skolen og gennemfører jobsamtaler med eleverne. Her er erfaringen ligeledes at både virksomheder og elever er tilfredse med denne mulighed for at matche, og at det har givet et godt resultat for overgangen til hovedforløbet. En skole beskriver at den i forhold til elevernes indsats for at få en praktikplads generelt har gode erfaringer med at holde udslusningssamtaler med eleverne, men skolen oplever samtidig at det især for elever med indvandrerbaggrund ikke har øget overgangsfrekvensen da nogle elever stadig ikke har kunnet opnå en uddannelsesaftale.

6.3.2 Mindre frafald under praktikken

Nogle skoler erkender i deres handlingsplaner at de har et højt frafald på hovedforløbet, og at dette frafald ofte sker i praktikken. 33 % af skolernes handlingsplaner indeholder derfor et indsatsområde eller en del af et indsatsområde der er rettet mod praktikkdelen af hovedforløbet. Der kan i skolernes indsatsområder findes forskellige tilgange til at øge gennemførelsen i praktikken:

- *Bedre sammenhæng og samarbejde mellem skoledel og praktikdel.* Skolernes indsats for at skabe større fastholdelse i praktikken kredser navnlig om at styrke samarbejdet mellem skole

og praktiksteder. Dette skal både skabe en bedre sammenhæng mellem undervisningen på skoledelen og praktikforløbet og sikre en god kommunikation om eleverne og eventuelle frafaldstruede elever mellem skole og praktiksteder. Skolerne har forskellige bud på hvordan de kan styrke dette samarbejde. En SOSU-skole har oprettet en tænketank med de kommunale interessenter der skal bidrage til i højere grad at skabe en fælles erkendelse mellem skolen og de kommunale praktikværter af problemer og løsninger i forbindelse med frafald. Andre skoler etablerer samarbejds møder eller cafeeftermiddage med de uddannelsesansvarlige på praktikstederne eller kurser for praktikvirksomhederne. Møder, cafeer og seminarer kan handle om uddannelsens opbygning, målene for praktikken og samspillet med skoledelen, anvendelsen af Elevplan.dk eller andre temaer i forbindelse med de unge og deres værdier.

- *Skolens opfølgning på elever i praktik.* En række skoler vil have et øget fokus på at følge op på eleverne i løbet af praktikken, fx ved at en kontaktlærer eller andre fra skolen besøger eleven i praktikken. Nogle skoler oplever navnlig et frafald i praktikkens prøvetid og finder det derfor vigtigt at følge op på uddannelsesaftaler inden prøvetidens udløb.

Flere skoler har den erfaring fra sidste års indsats at informationsmøder med oplæringsansvarlige på praktikstederne har fungeret godt. En skole beskriver at det har været en succes at holde indledende fokusgruppemøder med praktikvirksomhederne for at afklare hvordan samarbejdet kunne styrkes, og hvilken information virksomhederne ønskede fra skolen. Det er skolens vurdering at der var behov for den viden og information der blev videregivet på møderne. En anden skole beskriver at man har haft gode erfaringer med at fokusere på kontakt til virksomhederne før, under og efter praktikken. Skolen fremhæver at det har været givtigt at skolens praktikkonsulent løbende har været i kontakt med virksomhedens uddannelsesansvarlige, og skolen har desuden haft gavn af at invitere praktikvirksomheder til afslutninger, events mv. på skolen.

Flere SOSU-skoler beskriver at de har haft gode erfaringer med at en repræsentant fra skolen har haft større fokus på at følge eleverne i løbet af praktikken. Eleverne tilkendegiver ifølge en SOSU-skole at de er glade for den tryghed der ligger i at kunne kontakte én fra skolen hvis der er behov for det.

Enkelte skoler beskriver de udfordringer de er stødt på i forhold til at styrke samarbejdet med praktikstederne. En SOSU-skole fortæller at det af ressourcemæssige årsager i kommunen ikke har været muligt at etablere et ønsket netværk med praktikvejlederne i kommunen. Tilsvarende beskriver en teknisk skole at skolen ikke opnåede tilstrækkelig tilslutning til et planlagt praktiktrænerkursus for uddannelsesansvarlige fra virksomhederne. Nogle skoler vurderer at en stor del af frafaldet i løbet af praktikken sker på få virksomheder.

6.4 Skolemiljø

Omkring halvdelen af skolerne har et indsatsområde der hovedsageligt indebærer indsatser som er rettet mod at skabe et bedre skolemiljø. Der er ikke tydelige forskelle i andelen af skoler der har et sådant indsatsområde, når de forskellige skoleformer sammenlignes.

Selve begrebet skolemiljø kan defineres og anvendes på forskellig vis, og det er derfor nødvendigt indledningsvis at præsentere hvad der i denne sammenhæng forstås ved skolemiljø.

6.4.1 Skolemiljø som indsatsområde

I analysen har EVA taget udgangspunkt i hvad skolerne ifølge deres handlingsplaner selv forstår ved skolemiljø. Fælles for skolerne er at skolemiljøet betegner rammerne for undervisningen frem for selve undervisningen. Der er ikke fokus på undervisningens indhold eller selve læringsaktiviteten, men på de relationer, fysiske såvel som sociale, som eleverne fungerer i på skolen. Skolerne anvender dog ikke altid begrebet skolemiljø, fx anvendes betegnelser som studiemiljø, undervisningsmiljø, socialt miljø og læringsmiljø.

På baggrund af hvad der i handlingsplanerne betegnes som skolemiljø, forstås det i denne analyse som:

- Det sociale skolemiljø med vægt på de sociale rammer, relationer mellem eleverne og mellem lærerne og eleverne. Herunder er der i handlingsplanerne navnlig nævnt aktiviteter som fæl-

lesarrangementer og relationsopbygning mellem elever som elevmentorordning og netværks- eller basisgrupper. Der er fokus på at elever skal opleve en social tryghed og en tilknytning til skolen.

- Sundhed og idræt. Analysen viser at en række skoler planlægger en indsats på dette område.
- Det fysiske skolemiljø med vægt på de fysiske rammer om såvel faglige som sociale aktiviteter.
- Lektiecafe som en fysisk og social ramme om elevernes lektielæsning.

Ikke alle skoler anvender dog begrebet skolemiljø direkte. Ser man eksempelvis på elevmentorordningen, indgår den på nogle skoler under benævnelsen skolemiljø, mens andre skoler har elevmentorordninger uden eksplicit at beskrive det som skolemiljø. Hvis en skole fx har et indsatsområde der indebærer en elevmentorordning, er det dog inkluderet i analysen uanset om det betegnes som skolemiljø eller ej. Det samme gælder fx lektiecafe og sundheds- og idrætsaktiviteter.

De 45 % der er angivet i tabel 1 i underafsnit 5.2.1, dækker over skoler der har et indsatsområde med sigte på at forbedre skolemiljøet i forhold til ovenstående definitioner. Desuden har skolerne særlige ressourcpersoner, fx fastholdelseskoodinatorer og elevcoaches, betydning for skolemiljøet, men de placeres i denne analyse under indsatsområder vedrørende særlige ressourcpersoner.

I det følgende belyses skolernes indsatsområder i forhold til skolemiljø. Angivelserne af hvor mange skoler der har de forskellige aspekter i deres handlingsplaner, er en opgørelse af hvor mange skolers handlingsplaner aspektet indgår i, enten som indsatsområde eller som et ud af flere redskaber under et indsatsområde.

6.4.2 Socialt skolemiljø

Nogle skoler mener at gode relationer har den største betydning for fastholdelse af elever. Her tænker skolerne både på relationer mellem eleverne indbyrdes og relationer mellem eleverne og de voksne de møder – lærere og andre ressourcpersoner. Det afspejler skolernes mange indsatsområder vedrørende støttefunktioner og særlige ressourcpersoner som blandt andet skal give eleverne en god lærer- og voksenkontakt – som beskrevet i underafsnit 6.1 – men det kommer også til udtryk i skolernes indsatser for at skabe et bedre socialt skolemiljø. Nogle skoler beskriver således at deres erfaring er at de sociale rammer og fællesskabet blandt eleverne på uddannelsen har stor betydning for elevernes trivsel og fastholdelse. Derfor anvender skolerne også i flere tilfælde elevtrivselsundersøgelser i forbindelse med deres overvejelser om hvordan tiltag under indsatsområdet "Skolemiljø" virker. Det sociale skolemiljø indgår som indsatsområde eller del af et indsatsområde i 34 % af skolernes handlingsplaner.

Fællesarrangementer

En aktivitet som flere skoler nævner i forbindelse med det sociale skolemiljø, er sociale og faglige fællesarrangementer på skolen, og nogle skoler beskriver en efterspørgsel fra eleverne efter sådanne arrangementer. En handelsskole fortæller fx at eleverne i elevtrivselsundersøgelsen gav udtryk for et ønske om flere sociale arrangementer på afdelingsniveau, men ikke nødvendigvis fester. 17 % af handlingsplanerne indeholder aktiviteter der kan betegnes som fællesarrangementer.

De skoler der har erfaringer med at gennemføre fællesarrangementer i forlængelse af sidste års handlingsplan, vurderer at arrangementerne styrker venskaber, og at eleverne er motiverede og relativt nemt lader sig engagere i aktiviteterne.

En række af de fællesarrangementer skolerne arbejder med, lægger vægt på at skabe sammenhold på tværs af klasser, hold og afdelinger, fx i form af temadage, idrætsdage, aktivitetsdage og foredrag. En SOSU-skole beskriver at den havde et ønske om at skabe nogle faste fælles traditioner på skolen, og skolens erfaringer viser at eleverne hver gang har positive reaktioner på et arrangement hvorfor skolen arbejder videre med tiltaget.

Nogle skoler vurderer at en introetur kan medvirke til i starten af studiet at fastholde og få skabt et godt fællesskab eleverne imellem. På enkelte skoler indeholder introturen også virksomhedsbe-

søg, men det understreges i handlingsplanerne at det sociale element er det primære fokus på turen. En handelsskole fremhæver netop sidste års introstur som et element der i høj grad styrkede det sociale miljø blandt eleverne.

Andre skoler fokuserer på arrangementer der rækker ud over skoletiden, for at styrke elevernes tilknytning til skolen. Her er eksempler på lejrture, teaterture og fredagscafeer som kan være med til at gøre skolen til et rum der også kan anvendes uden for skoletiden. Derudover har en skole haft gode erfaringer med forældreaftener, hvor eleverne præsenterede et projekt for deres forældre. Lignende arrangementer indgår i andre skolars handlingsplaner fra 2009. Nogle skoler beskriver at der er et behov for at inddrage særligt de frafaldstruede elevers forældre for at skabe medansvar hos forældrene og for at forældrene kan blive mere bevidste om hvad der foregår på skolen.

Når det gælder de sociale arrangementer, påpeger flere af skolerne at det er svært at påvise en direkte effekt på frafaldstallene. En del skoler henviser imidlertid til deres elevtrivselsundersøgelser som viser at tiltagene generelt har en positiv betydning for elevernes trivsel.

Elevmentorer

15 % af skolerne omtaler i deres handlingsplaner at de enten har etableret eller planlægger at etablere elevmentorordninger, også kaldet ung til ung-mentor-ordninger. Tanken bag elevmentorordningerne er at de kan fungere som jævnaldrende rollemodeller og bidrage med erfaringsudveksling. På nogle skoler fungerer elevmentorordningerne som faglige mentorer, mens de på andre skoler primært indgår som et element i sikringen af det gode sociale skolemiljø, og på enkelte skoler planlægges det at mentorordningerne også skal deltage i introturen. Det er forskelligt om elevmentorordningerne udpeges eller selv kan melde sig til opgaven.

Uddannelse af elevmentorordningerne er generelt i fokus, og på tværs af skolerne ses en lang række tilgange til hvordan elevmentorordningerne bedst forberedes til opgaven, herunder kortere eller længere kurser, introduktion fra voksenmentorordningerne eller antimobbe- og konflikthåndteringskurser. En skole vurderer at det opleves som prestigefyldt for eleverne at være en del af et mentorkorps.

Nogle skoler beskriver deres erfaringer med etableringen af elevmentorordningen, og disse erfaringer er blandede. En skole der har foretaget en forholdsvis udførlig undersøgelse blandt elever der var med i skolens elevmentorordning, konkluderer at elevmentorordningen er et godt redskab, og at eleverne er glade for ordningen. 63 % af de elever der har været tilknyttet en elevmentor, vurderer ifølge skolens opgørelse at de bruger deres mentor mindst én gang om ugen. 12 % vurderer at de måske havde afbrudt uddannelsen hvis de ikke havde haft en mentor. Ordningen var oprindeligt organiseret så eleverne fik en mentor fra et parallelt hold, men skolen har fundet ud af at eleverne foretrækker at det er en kammerat fra samme hold.

På baggrund af deres erfaringer mener nogle skoler imidlertid også at der er en række udfordringer i forbindelse med ordningen som de skal være opmærksomme på, og nogle skoler har ikke haft den forventede succes med ordningen.

En teknisk skole har eksempelvis erfaret at elevmentorordningen skal videreudvikles da skolen oplevede eksempler på at elevernes problemer var for store til at elevmentorordningerne kunne håndtere dem. Eksemplet indikerer at der skal være klare retningslinjer for hvor grænserne for elevmentorordningernes ansvar går, og en anden skole påpeger at den fremover vil koble en voksen mentor til elevmentorkorpset. Denne voksne mentor skal fungere som tovholder for elevmentorordningerne. En tredje skole vurderer det som centralt at en voksen tovholder gennemfører samtaler med begge parter i ordningen en gang om måneden, og har ligeledes gjort sig den erfaring at der er grænser for hvad elevmentorordningerne skal tage sig af.

En anden udfordring ligger i at få elever til at benytte ordningen og skabe de rette match mellem eleverne. En teknisk skole beskriver det som en udfordring at få eleverne til at vise interesse for elevmentorordningen og planlægger at holde flere sociale arrangementer med elevmentorordningerne og deres mentees. En handelsskole der har opbygget et elevmentorkorps, vurderer at det er vanskeligt at få elever til at henvende sig til mentorordningerne selvom mentorkorpset har holdt forskellige

arrangementer og præsenteret sig i klasserne. Skolen vil fremover i højere grad fokusere på at skabe de rette match mellem elever end på diverse arrangementer.

Der er eksempler på skoler hvor særligt elever med indvandrerbaggrund tilbydes en mentor.

Fast social tilknytning

Andre eksempler på styrkelse af det sociale miljø i form af relationsopbyggelse hvor elever hjælper hinanden, er etableringen af et pigenetværk for indvandrerpiger på en handelsskole hvor pigerne sammen med en lærer kan mødes uden drenge og snakke og udveksle erfaringer. Der er også andre eksempler på netværksgrupper med eller uden voksenfacilitator.

Mange skoler påpeger at særligt de frafaldstruede elever har behov for trygge og faste rammer i deres hverdag. Indsatsområder der indeholder styrket holdtilknytning eller tilknytning til basisgrupper, nævnes i nogle skolers handlingsplaner som et redskab til at skabe socialt stabile rammer for eleverne. Skolerne påpeger i den forbindelse betydningen af at få skabt traditioner og fællesaktiviteter på de enkelte hold. Et andet element der beskrives i nogle handlingsplaner, er fast lærertilknytning, fast skema og fast klasselokale. Disse elementer beskrives i nogle tilfælde i forbindelse med indsatsområder vedrørende særlige grundforløbspakker, men fremstår også i enkelte tilfælde som selvstændige indsatsområder. Enkelte skoler nævner specifikt at de faste og strukturerede sociale rammer har en positiv indvirkning på fastholdelsen.

6.4.3 Sundhed og idræt

Sundhed og idræt er et fokusområde som flere af skolerne har inddraget i deres handlingsplaner. 21 % af skolerne har nævnt aktiviteter relateret til sundhed og idræt som indsatsområde eller som et redskab under et indsatsområde i deres handlingsplan.

Flere af skolerne ser elevernes sundhed som en udfordring i forhold til både spisevaner og manglende motion. Andre skoler fortæller at nogle elever har svært ved at sidde stille en hel skoledag og derfor kan have glæde af motion i løbet af skoledagen. En gennemgående betragtning som skolerne fremfører i handlingsplanerne, er at elevernes indlæringsevne såvel som fællesskabsfølelse styrkes gennem fysisk aktivitet og en sund livsstil. Nogle skoler lægger desuden vægt på at sådanne aktiviteter kan være med til at styrke elevens selvværd. I en del af handlingsplanerne indgår idrætsaktiviteter som et delelement eller et redskab i et indsatsområde rettet mod en generel styrkelse af skolens sociale miljø. Enkelte skoler påpeger også at idræt kan være med til at tiltrække nye elever og skabe – som en handelsskole beskriver det – ”kolorit i uddannelsen” og et ”anderledes billede af handelsskolen som kan blive meget merkantil i elevernes øjne”.

Skolernes erfaringer med sundheds- og idrætsaktiviteter som en del af et indsatsområde er forholdsvis få. Enkelte skoler havde allerede sidste år indsatser relateret til sundhed og idræt, men for de fleste indgår det som en ny indsats.

Indsatserne med fokus på idrætsaktiviteter indeholder mange forskellige bud på hvordan idræt i højere grad kan blive en del af elevernes hverdag på skolen. Skolerne nævner konkrete aktiviteter som fælles løbeture, motion efter undervisningen, idrætsdage, foredrag med inddragelse af sportsfolk og sundhedsguruer eller idræt som valgfrit indhold i grundforløbet. En skole vurderer at det er nødvendigt med anderledes idrætsaktiviteter end de normale idrætsgrene for at tiltrække elever. I kombination med idrætsaktiviteterne kan der også indgå elementer som undervisning i teambuilding, teater og personlig motivation.

Det er gennemgående at mange af skolerne vurderer at idrætsaktiviteter også skal styrke elevernes sociale sammenhold og den enkelte elevs evne til at indgå i sociale sammenhænge både i hverdagen og i det sociale miljø i klassen. En SOSU-skole der havde sociale fællesskaber og idræt som indsatsområde sidste år og viderefører det i år, fortæller at der ligger et arbejde i at få eleverne til at deltage i arrangementerne, men skolen vurderer at de fysiske udfoldelser har fremmet fællesskabsfølelsen, skabt bedre koncentration og øget engagementet blandt eleverne. En handelsskole har allerede forsøgt sig med blandt andet motion midt på dagen på en grundforløbspakke for elever med behov for opkvalificering, og de vurderer at det har haft en god effekt på frafaldet.

Flere af skolerne fokuserer ikke kun på idræt, men på en kombination af idræt, kost og sociale aktiviteter. Et ofte anvendt tiltag er morgenmadsordninger, fx for elever som mentorer, psykologer og kontaktlærere vurderer ikke får ordentlig morgenmad. En skole der i tre måneder har afprøvet en morgenmadsordning, vurderer at eleverne ud over de kostmæssige fordele også fik et udgangspunkt for socialt samvær både med hinanden og med lærerne der også deltog i ordningen. Derudover indgår også sund mad i kantinen og hjælp til kostplanlægning i skolernes handlingsplaner. Der er også eksempler på at skoler planlægger at tilbyde rygestopkurser og tilbud om vejledning for elever med vægtproblemer.

6.4.4 Fysisk skolemiljø

Betegnelsen fysisk skolemiljø dækker over de fysiske rammer på skolen, herunder faglige faciliteter, områder til socialt samvær, idrætsfaciliteter og udsmykning af skolen. 12 % af skolerne har nævnt fysisk skolemiljø som et redskab i deres handlingsplan.

Nogle skoler planlægger at skabe bedre it-faciliteter, bedre biblioteksfaciliteter og flere grupperum som eleverne kan anvende i undervisningen. I forlængelse af skolernes indsatsområder med fokus på idræt og fysisk aktivitet planlægger nogle skoler at bygge nye idrætsfaciliteter for at skabe gode rammer for elevernes fysiske udfoldelse.

Mange af skolerne har fokus på de sociale rammers betydning, men nogle af handlingsplanerne indeholder konkrete bud på ændringer af de fysiske rammer som skolerne mener, vil styrke det sociale miljø. Handlingsplanerne rummer ideer som etablering af områder med sofaer og sækestole til uformel hygge, forbedring af kantinens fysiske rammer eller anskaffelse af et bordfodboldspil. En handelsskoles etablering af en såkaldt refleksionsgang hvor væggene skal dækkes af citater, er endnu et eksempel på fokus på det fysiske skolemiljø. Refleksionsgangen skal være både et sted som skal lægge op til refleksion, og et sted hvor eleverne kan "hænge ud" og hygge sig. En kombinationsskole fortæller at deres elever har efterspurgt såkaldte "nørdemiljøer" som stimulerer kreativitet og nye måder at være sammen på. Skolen planlægger at lade eleverne stå for indretningen der blandt andet indebærer nye værkstedsfaciliteter.

Endelig har en handelsskole haft gode erfaringer med at opsætte en studiemiljøaktivitetskalender så eleverne kan holde sig opdaterede, og en kombinationsskole planlægger at styrke kommunikationen blandt eleverne ved hjælp af infoskærme med aktivitetsoversigter og blogs. Et andet eksempel er opsætning af et årshjul så eleverne har overblik over årets aktiviteter. Fælles for disse tiltag er at de skal sprede information til eleverne om aktiviteterne på skolen.

Enkelte skoler beskriver hvordan udsmykning af klasselokaler, maling af vægge og opsætning af nye billeder på gangene også indgår som en styrkelse af det fysiske skolemiljø. Enkelte skoler planlægger desuden at være en åben skole hvor eleverne kan opholde sig efter skoletid og om aftenen. Etableringen af åbne værksteder hører også til de tiltag der i højere grad skal åbne skolerummet for eleverne.

En SOSU-skole der både har arbejdet med det fysiske skolemiljø – i form af en madbod – og forbedrede it-faciliteter, vurderer at disse fysiske forbedringer har været positive for eleverne, men i begrænset omfang. Skolen har også arbejdet med det sociale skolemiljø i form af en række fællesarrangementer, og det er skolens vurdering at disse aktiviteter har en større betydning for elevernes tilknytning til skolen.

6.4.5 Lektiecafe

Etablering eller fortsættelse af en lektiecafe nævnes af nogle skoler som en del af indsatsen for et bedre skolemiljø, idet disse skoler ikke blot lægger vægt på det ekstra undervisningstilbud og den hjælp lektiecafeen kan tilbyde, men navnlig også det sociale og fysiske miljø der etableres omkring elevernes lektielæsning og det at elevernes lektielæsning skal kunne ske på skolen. Indsatsområder der indeholder lektiecafeer, indgår derfor i denne undersøgelse under skolemiljø selvom de også kan betragtes som ekstra undervisningstilbud. 12 % af skolerne omtaler etablering eller fortsættelse af en lektiecafe som redskab i deres handlingsplan.

Udformningen af lektiecafeerne er forskellig fra skole til skole. Én skole tilbyder lektiecafe efter skoletid i perioden op til eksamen, nogle skoler enten har eller planlægger at have skemalagt lektiecafe på fuld tid en gang ugentligt eller hver 14. dag, mens andre skoler placerer lektiecafeen efter skoletid. I udgangspunktet gælder tilbuddet alle elever, men nogle skoler udpeger elever med meget fravær eller manglende studieaktivitet til lektiecafeerne, og deltagelse i lektiecafeen kan også i visse tilfælde hjælpe eleven til at få nedskrevet sit fravær.

Flere skoler havde allerede i deres handlingsplaner fra 2008 fokus på at etablere lektiecafeer og har gjort sig erfaringer som de foretager ændringer på baggrund af. En handelsskole vurderer således at det kan være en udfordring at vænne eleverne til at benytte sig af lektiecafeen. Skolen vælger derfor at fokusere på øget markedsføring af lektiecafeen i dette års handlingsplan for på den måde at tiltrække eleverne. Enkelte andre skoler vurderer at for få elever benytter lektiecafeen, og en kombinationsskole fortæller at det primært er de fagligt stærke elever der benytter lektiecafeen, og ikke de elever med behov for ekstra faglig støtte som lektiecafeen i udgangspunktet var rettet imod. Derfor planlægger skolen i år at placere lektiecafeen i undervisningstiden frem for som sidste år efter skoletid.

6.5 Registrering og procedurer omkring frafald og fravær

En type indsatsområder i skolernes handlingsplaner retter sig mod at indhente og udbrede information om frafald og indikatorer på frafald. Der findes forskellige typer af aktiviteter som omhandler både registrering af frafald og frafaldsårsager og brug af disse data, men også registrering af og indførelse af procedurer for at sikre opfølgning ved fravær. 31 % af skolerne har samlet set et sådant indsatsområde.

6.5.1 Registrering og procedurer i forbindelse med frafald

17 % af skolerne har indsatsområder der på forskellig vis retter sig mod at styrke informationsgrundlag og opmærksomhed i forbindelse med frafald. I handlingsplanerne er der indsatsområder der skal styrke skolens information om frafald og årsager til frafald. Dernæst er der enkelte eksempler på indsatsområder der skal styrke informationen om skolens frafaldsindsats og hvordan den virker. Endelig er der lidt flere indsatsområder der handler om at overvåge og synliggøre frafaldsudviklingen så det bliver et opmærksomhedspunkt for alle.

En af de problemstillinger skolerne søger at imødekomme med disse indsatsområder, er at skolerne ofte har brug for mere viden om fx årsager til elevernes afbrydelse af uddannelsen. Derfor vurderer skolerne at de også kan have vanskeligt ved både at identificere frafaldstruede elever og at målrette indsatsen i forhold til disse problemer. Skolerne ser således indsatsen på dette område som et forsøg på at opnå viden der kan være med til at målrette deres indsats og øge deres handlemuligheder.

Styrke information om elevernes frafald

Nogle skoler sætter med deres indsatsområder fokus på at opsamle information om frafaldsårsager ved fx at indsamle oplysninger fra alle elever der afbryder uddannelsen. En skole har fx udarbejdet et analyseredskab i form af et spørgeskema som elever udfylder ved udmeldelse, hvori eleven blandt andet spørges om årsager til udmeldelse, personlige og faglige problemer, opfattelse af skolemiljø, grad af kontakt med studievejleder og hvad skolen kunne have gjort for at fastholde eleven. En anden skole foretager interview med UU-vejledere for at afdække årsagerne til en elevs afbrydelse af uddannelsen.

Andre skoler arbejder på at opnå en bedre registrering af frafald og at afdække sammenhænge mellem frafald og baggrundsvariable. En skole har igangsat en undersøgelse af forskelle på frafaldsårsager for drenge og piger fordi skolen sidste år registrerede en tendens til kønsmæssig skævhed i forbindelse med frafaldet. Skolen beskriver dog at dette års måling viste et andet billede. Det viser hvor vanskeligt det kan være at foretage sådanne analyser. Der er også eksempler på skoler hvor indsatsområdet specifikt handler om at undersøge afbrydelser af hovedforløbet fordi skolerne har haft en overraskende stigning i frafald her. I disse tilfælde undersøges det fx hvornår i hovedforløbene og hvorfor afbrydelserne typisk sker, med henblik på at kunne målrette en senere indsats på området.

I første omgang handler det for skolerne om at finde frem til eller udvikle nogle metoder til at undersøge frafaldet. I den forbindelse vurderer en skole at erfaringsudveksling med andre skoler er centralt.

Styrke viden om virkningen af forskellige indsatser

Der er i handlingsplanerne enkelte eksempler på at skoler har et indsatsområde rettet mod at styrke deres viden om virkningen af forskellige tiltag. En skole har indført et evalueringsinstrument der anvendes samtidig med arbejdet med de forskellige frafaldstiltag så medarbejderne løbende kan forholde sig til egen praksis. Baggrunden for indsatsområdet er at det er vanskeligt at vurdere effekten af de enkelte elementer i de mange nye indsatser og hver indsats' samlede betydning. En anden skole holder temaeftermiddage om virksomhedsfulde indsatser mod frafald, mens en tredje har iværksat månedlige evalueringer af elevtrivsel og tryk med opfølgning på resultaterne. Endelig har en skole som indsatsområde at etablere et videncenter for øget gennemførelse med udgangspunkt i sundhed og helse – som blandt andet skal følge op på hvordan forskellige indsatser på dette område virker.

En handelsskole har som følge af skolens handlingsplan fra 2008 igangsat en proces der blandt andet sætter fokus på at supplere skolens almindelige kvalitetssikring med en såkaldt frafaldsalarmer der identificerer klasser med øget risiko for frafald. Skolen vurderer dog at det er for tidligt og for vanskeligt at vurdere virkningen af tiltaget.

Udbredt synlighed og opmærksomhed

Nogle skoler arbejder med overvågning og synlighed af frafald. Det kan fx være i form af det som en skole betegner som feedbackmekanismer til lærere og elever som sikrer en løbende synliggørelse af hvordan det går med at nedbringe frafaldet på skolen, fx frafaldsdata som er elektronisk tilgængelige for lærerne. Formålet med dette er ifølge en skole at få udbredt en bedre fornemmelse hos skolens lærere af hvordan skolens frafald udvikler sig og kvalificere dialogen om frafald på skolen. En skole vurderer at indsatsområdet om synliggørelse af frafaldet er et af de indsatsområder som skolen har haft størst gavn af i forbindelse med at nedbringe frafaldet da det øgede fokus i form af information tilsyneladende giver en generelt anden bevidsthed blandt lærerne.

En skole der i handlingsplanen fra 2008 satte fokus på en intern skærpelse af synligheden af og opmærksomheden på frafaldet ved hjælp af et dynamisk dokument med data om elever der afbrød uddannelsen, vurderer at dette er begyndt at have en virkning, men mener stadig at der kan gøres en indsats for at skabe mere ejerskab og evne til tidligere at opfange signaler hos frafaldstruede elever. En anden skole der i forlængelse af sidste års handlingsplan har arbejdet med at formidle information om frafald på skolen til skolens lærere, har imidlertid den erfaring at det kræver mere end blot at stille informationen til rådighed. Skolen vurderer at det fremover er nødvendigt at fokusere på at indarbejde rutiner for lærerteam som sikrer at de anvender fx frafaldsstatistik. Dette har ført til en udvikling af skolens indsatsområde.

I forbindelse med at sætte fokus på frafaldsproblematikken i organisationen er der også få eksempler på skoler der anvender resultatkontrakter.

6.5.2 Registrering og procedurer i forbindelse med fravær

En del af skolerne er i deres handlingsplaner opmærksomme på elevernes fravær. Som en skole skriver, bliver fravær til frafald fordi eleverne kommer bagud og det bliver uoverkommeligt at indhente det forsømte. Samtidig kan fravær skyldes særlige forhold som skolen kan iværksætte en indsats for at løse sammen med eleven. Flere skoler ser således fravær som en indikator på at elever er frafaldstruede. 13 % af skolerne har et indsatsområde der er rettet mod en tidlig indsats over for elever med fravær hvilket for flere skoler indebærer en bedre registrering og synliggørelse af fravær og nye procedurer for opfølgning. Ud over de skoler der har det som et særligt indsatsområde, har nogle skoler nævnt fraværsopfølgning som én blandt flere opgaver for skolens særlige ressourcepersoner.

Nogle skoler sætter fokus på hvordan de registrerer, overvåger og synliggør fravær. En skole har indført ugentlige fraværslister til kontaktlærer og praktikkoordinator, og en anden arbejder med

visuelle virkemidler hvor eleverne kan se deres fravær og læreren kan få et overblik. En SOSU-skole vurderer at synlige fraværslister har betydet at nogle elever har fået et mere stabilt fremmøde, og at eleverne reagerer positivt på opmærksomheden. Omvendt har nogle elever så svære problemer at det ikke i sig selv hjælper at være mere opmærksom på fravær. Skolen finder det stadig vanskeligt at identificere de problemer der er årsag til elevernes fravær, og også vanskeligt at finde frem til tiltag der sikrer fremmøde.

En række skoler fokuserer på nye procedurer for opfølgning på fravær. Disse procedurer består ofte i at skolen eller en UU-vejleder skal gribe tidligere ind når en elev har fravær. En skole beskriver fx at den tidligere sendte et uforpligtende fraværsbrev til eleverne efter 30 timers fravær, mens der nu holdes samtaler på et tidligere tidspunkt. Andre skoler ringer eleverne op hvis de ikke er mødt og ikke har meldt sig syge. I samtalerne med eleverne lægger nogle skoler vægt på at tale med eleven om årsager til fraværet og forsøge sammen med eleven at lægge en plan for hvordan eleven kan gennemføre uddannelsen. Her påpeger nogle skoler at der ligger et arbejde i at koordinere indsatsen på skolen og skabe klare retningslinjer og god kommunikation om ansvarsfordeling og om hvornår der skal handles. I nogle tilfælde indebærer det også et samarbejde med UU-vejledere hvilket kræver en øget koordination. En skole arbejder fx med at markere fravær og frafaldstruede elever i Elevplan, og en anden skole arbejder med såkaldte bekymringsmærker som er tilgængelige for UU-vejlederen. En SOSU-skole vurderer at det er hensigtsmæssigt med tæt og hurtig fraværsopfølgning da mange elever skal lære mødedisciplin, og skolen vil derfor fortsætte indsatsen selvom det vurderes som tidskrævende fx at skulle ringe til elever der ikke møder op om morgenen.

Der er i handlingsplanerne eksempler på skoler der anvender andre metoder i forbindelse med indsatsen for at nedbringe fravær. En skole udbyder studiehjælp for elever med fravær hvor eleverne får mulighed for at indhente de timer de har forsømt, og derved får godskrevet deres fravær. Skolen vurderer at ordningen har en god virkning på frafaldet, men også at det medfører ekstra administration, og at det kan være en udfordring at elever kan anse det som en straf frem for en hjælp. En anden skole indfører en bonus for klasser med stort fremmøde i form af tilskud til studietur, men har endnu ingen erfaringer med hvordan det virker.

Nogle af skolernes refleksioner i forbindelse med en indsats for at nedbringe elevernes fravær tyder på at det stadig kan være en udfordring at reagere tidligt nok på en elevs fravær og få klare og fælles procedurer for ansvarsfordelingen.

6.6 Eksternt samarbejde

Samarbejde mellem skolerne og eksterne aktører er i fokus i flere skolers handlingsplaner. Det drejer sig navnlig om samarbejde i forbindelse med:

- Elevernes valg af uddannelse inden uddannelsesstart, herunder samarbejde med UU og folkeskoler
- Fastholdelse eller valg af en ny uddannelse frem for fuldstændig udmeldelse af uddannelsessystemet, herunder samarbejde med UU samt produktionsskoler og andre specialskoler.

Desuden nævner enkelte skoler samarbejde med kommunen eller andre i lokalområdet om forskellige aktiviteter.

6.6.1 Samarbejde med eksterne parter inden skolestart

For at sikre at eleverne er klar over hvad det indebærer at gå på en erhvervsuddannelse, vil flere skoler sætte ind allerede inden skolestart for at sikre en fyldestgørende forventningsafstemning mellem elev og skole og forebygge frafald senere på uddannelsen. Indsatsen er særligt rettet mod de elever der i mindre grad er uddannelsesparate, men også mod de elever der er i tvivl om hvilken uddannelse de skal tage og således har behov for ekstra information inden skolestart.

Skolerne kommer i handlingsplanerne med forskellige bud på mulige samarbejder, og en del fokuserer på samarbejde med folkeskolen og UU og sigter mod information til og samtaler med de kommende elever og deres forældre inden skolestart. Introsamtaler, tilbud om individuelle samtaler eller visitationssamtaler med eleverne og i visse tilfælde forældrene i perioden op til skolestart

nævnes i flere skolars handlingsplaner. Formålet er at sikre forventningsafklaring og allerede tidligt få ledt dem der ikke er klar til en erhvervsuddannelse, videre til andre uddannelsesinstitutioner. Orienteringsmøder i juni for kommende elever og deres forældre forekommer også, og en del skoler planlægger at gøre deres brobygningsforløb og introduktionskurser i folkeskolens ældste klasser mere realistiske med fokus på hvilke krav der bliver stillet til eleverne på en erhvervsuddannelse.

En teknisk skole planlægger i samarbejde med kommunen at etablere en særlig 10. klasse rettet mod elever der har behov for forberedelse inden de starter på en teknisk uddannelse. Et lignende tiltag ses på en anden teknisk skole der i samarbejde med UU-vejledningen og produktionsskolerne planlægger at tilbyde et fireugers forberedelseskursus op til skolestart. Formålet med samarbejdet er at forberede eleverne, men også at sikre at information om eleverne ikke går tabt i overgangen fra folkeskole til erhvervsuddannelse.

Et andet element i samarbejdet med UU-vejledningen og folkeskolerne er at tiltrække en bredere gruppe af elever til erhvervsskolerne. Enkelte skoler har et indsatsområde vedrørende branding eller styrkelse af skolens image udadtil.

6.6.2 Opfølgning på forkert valg af uddannelse

Når eleverne først er startet på skolen, omhandler størstedelen af skolernes samarbejde med eksterne aktører hvordan man kan sikre at eleverne fastholdes eller alternativt skifter uddannelse frem for helt at falde ud af uddannelsessystemet.

Produktionsskolerne er en af de eksterne aktører som flere skoler beskriver at de allerede har et godt samarbejde med, men dette samarbejde kan styrkes yderligere. Det primære formål med samarbejdet er at sikre at eleverne ikke tabes i systemet, og en kombinationsskole har fx haft gode erfaringer med et styrket samarbejde med produktionsskolerne hvor elever i flere tilfælde er blevet henvist til erhvervsgrunduddannelsesforløb (EGU). Enkelte skoler planlægger også samarbejde med produktionsskolerne om etableringen af særlige forløb for produktionsskolernes elever med henblik på at disse elever senere kan optages på erhvervsskolernes grundforløb. Nogle skolerne giver udtryk for tilfredshed med samarbejdet og ønsker at udvide det yderligere.

UU-vejledningen er en anden ekstern aktør som flere skoler sætter fokus på at styrke samarbejdet med. Generelt anser skolerne samarbejdet som værdifuldt, vellykket og forbedret gennem indsatsen, men flere giver i handlingsplanerne udtryk for at koordineringen omkring de frafalds-truede elever og opfølgningen på elever der ikke møder op første skoledag, kan styrkes yderligere. Størstedelen af de indsatsområder der omhandler samarbejdet med UU-vejledningen, fokuserer således på en større grad af formalisering og styrkelse af de etablerede arbejdsrutiner mellem skoler og UU-vejledningen.